

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1947.

Första kammaren.

Nr 17.

Lördagen den 19 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Mossberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 212, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; och
- nr 220, med förslag till lag om allmänna barnbidrag, m. m.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för de två departement, vari socialdepartementet föreslås uppdelat, m. m.;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för sysslomannen vid Sundby sjukhus A. Nordfeldt från viss skadeståndsskyldighet till kronan; samt

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser eklelesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 107, i anledning av väckta motioner om laglig reglering av arbetstiden i flottningsarbete; och

nr 108, i anledning av väckt motion om revision av förordningen om yrkesmässig automobiltrafik i syfte att åstadkomma ett rationellare ordnande av godstransporterna på landsbygden.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av äldre rättegångsbalken å rättegången vid krigsdomstol m. m.; och

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 845) om vissa inskränkningar i rätten att driva försäkringsrörelse.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.; samt

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att iordningställa vissa åbolägenheter.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 262, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, över motion angående en effektivisering av arbetsmarknads- och sysselsättningsstatistiken, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 214, angående godkännande av en mellan Sverige och Danmark träffad överenskommelse rörande det svensk-danska varuutbytet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 215, angående anslag till avsättning till försäkringsinspektionens fond;

nr 216, angående anslag till kostnader för ritningar m. m. till en ny statsisbrytare; samt

nr 218, angående bidrag till vissa erkända alkoholistanstalter för täckande av förluster under åren 1940—1945.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Strands* motion, nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till riksförsäkringsanstalten för budgetåret 1947/48.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet herr *Beck-Friis* motion, nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsreglering för vissa befattningshavare vid hushållningssällskapen.

Föredrogs och bordlades de vid sammanträdet början avlämnade kungl. propositionerna nr 212 och 220.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att ifrågavarande kungl. propositioner skulle sättas sist på föredragningslistan för kammarens nästa sammanträde.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 268, av herr *Johanson, Karl*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till riksförsäkringsanstalten för budgetåret 1947/48; samt

nr 269, av fru *Sjöström-Bengtsson* och fru *Alm*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461).

Anmäldes och bordlades

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsprotokoll till de mellan Sverige och Italien den 24 november 1945 träffade handels- och betalningsöverenskommelserna; samt

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratificering av ändringar i stadgan för Internationella arbetsorganisationen m. m.;

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av väckt motion om statens övertagande av en del av de politiska partiernas kostnader för riksdagsmannaval m. m.; samt

nr 14, i anledning av väckta motioner om utredning rörande den organisatoriska regleringen av de kyrkliga primärkommunerna i Stockholm;

statsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1947/48 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa investeringar i statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1947/48;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa investeringar i postverkets fond för budgetåret 1947/48 m. m.;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa äldre anslag;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av förslag till avtal mellan staten, å ena sidan, samt Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till svenska lastbilaktiebolaget m. m.;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av viss vattenrätt i Ume älv m. m.;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående överskridande av anslagsposten till reparations- och underhållskostnader m. m. under karolinska sjukhusets delfond av statens allmänna fastighetsfond;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1947/48 till bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa kostnader från anslaget till oförutsedda utgifter;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående indragning av vissa till församlingskyrkor utgående ersättningar m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 till vissa om- och nybyggnadsarbeten vid serafimerlasarettet m. m.;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från skyldighet att erlagga överuttagningsavgift för gas;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbetsrådet för budgetåret 1947/48;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till C. H. Magnusson m. fl. i anledning av olycksfall i arbete;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Halmstad—Bolmens m. fl. järnvägar;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förvaltning stående fastigheter vid Falsterbokanalen; samt

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående redovisning av vissa kronan tillhöriga markområden i Stockholm m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsfonder jämte i ämnet väckta motioner;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängning av giltighetstiden för vissa tilläggstullar; samt

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående postverkets ensamrätt till brevbefordran m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning rörande inköp av nya maskiner för riksbankens sedeltryckeri m. m.;

nr 26, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 27, i anledning av framställningar angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 28, i anledning av väckt motion om pension åt f. d. lokmästaren vid Varberg—Åtrans järnväg A. Larsson; samt

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt jämte en i ämnet väckt motion;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud mot politiska uniformer;

nr 24, i anledning av väckt motion angående viss ändring av gällande lagstiftning rörande vårdnadsbefogenheten i fråga om barn i och utom äktenskap; samt

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 57 och 64 §§ lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., dels ock en i ämnet väckt motion; samt

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1942 (nr 493) om avverkningsskyldighet;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47, såvitt angår jordbruksärenden;

nr 21, i anledning av väckta motioner om inrättande av vägombudsstämma inom varje vägnämndsområde;

nr 22, i anledning av väckt motion angående översyn av bestämmelserna i lagen om rätt till jakt m. m.;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fiskprisreglering samt främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av oljeväxt- samt lin- och hampodlingen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till täckdikningsförsök m. m.; samt

nr 29, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i grunderna för beviljande av bidrag till anläggning av vatten- och avloppsledningar m. m.;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion angående en allmän decentralisering av statsförvaltningen m. m.; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion angående allmänna riktlinjer för tilldelningen av koncession för bedrivande av luftfart med svenska luftfartyg;

nr 4, i anledning av väckt motion om en utredning angående järnvägsnämnder;

nr 5, i anledning av väckt motion om beredande av skydd för yrkeschaufförer i persontrafik; samt

nr 6, i anledning av väckt motion om sådan ändring i gällande bestämmelser, att barn under 6 års ålder få resa fritt på statens järnvägar.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Härmed får jag med stöd av bifogade läkarintyg vördsamt anhålla om befrivelse från riksdagsarbetet under tiden den 20 april—den 7 maj 1947.

Stockholm den 18 april 1947.

Harald Nordenson.

Riksdagsmannen, fil. dr *Harald Nordenson* är under tiden från och med den 20 april till och med den 7 maj 1947 i behov av sjuktjänstledighet från riksdagen i och för rekreation efter genomgången näsbehandling, vilket härmed intygas.

Karolinska mediko-kirurgiska institutet, Stockholm den 15 april 1947.

Torsten Skoog,
professor vid öron-, näs-
och halskliniken.

Den begärda ledigheten beviljades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.17 eftermiddagen.

In fidem
Eric Carlén.

Tisdagen den 22 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herr **talmannen** yttrade: Sedan vi sist voro samlade här, har vårt danska broderfolk fått sorg. Christian X har gått ur tiden. Med honom har Danmark förlorat en vördad och folkkär konung, som icke minst genom sitt förhållande under ockupationens tunga år tillvunnit sig respekt och beundran även långt utanför sitt lands gränser. Å första kammarens vägnar vill jag ge uttryck åt vårt deltagande i och vårt beklagande av den stora förlust, den stora sorg, som drabbat det danska folket genom dess Konungs bortgång. Samtidigt vill jag betyga vår medkänsla i den sorg, som även drabbat vårt eget, med den danska konungafamiljen nära befryndade konungahus.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag före kl. 2 eftermiddagen utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7.30 på aftonen.

Herr statsrådet *Zetterberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 221, angående pension åt vissa förutvarande bilbesiktningsmän m. fl.;
- nr 223, angående tjänstepensionsunderlag för vissa befattningshavare vid polisväsendet;
- nr 224, med förslag till lag angående ändring i lagen den 22 juni 1928 (nr 254) om arbetsdomstol, m. m.;
- nr 225, angående förbättrad lönestatistik; samt
- nr 226, angående Sveriges anslutning till världshälsoorganisationen.

Justerades protokollen för den 15 och den 16 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

- nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för kontrollen över sparbankerna;
- nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg å vissa livräntor m. m. i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom;
- nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rundradion i Sverige jämte i ämnet väckta motioner;
- nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader; samt

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor om befrielse från ersättningskyldighet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Johanson, Karl*, väckta motionen, nr 268, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till riks försäkringsanstalten för budgetåret 1947/48.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av fru *Sjöström-Bengtsson* och fru *Alm* väckta motionen, nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461).

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtanden nr 4 och 5, konstitutionsutskottets utlåtanden nr 13 och 14, statsutskottets utlåtanden nr 6 och 52—73, bevillningsutskottets betänkanden nr 26—28, bankoutskottets utlåtanden nr 25—28 och 31, första lagutskottets utlåtanden nr 23, 24 och 26, andra lagutskottets utlåtanden nr 21 och 22, jordbruksutskottets utlåtanden nr 20—22, 25, 26, 28 och 29, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8 samt kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 3—6.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 212, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m.

Herr **Andersson, Elon**: Herr talman! Innehållet i den proposition nr 212, som kammaren nu går att remittera till vederbörande utskott och som jag skall tillåta mig att göra några allmänna reflexioner om, är i vissa avseenden av mycket glädjande art. Jag vill för min del uttala min odelade tillfredsställelse över att det länge närda hoppet om en skattesänkning äntligen kan börja förverkligas. När folkpartiet år 1944 reste sitt krav på en politik, som inrymde både skattesänkningar och sociala reformer, mottogs det inte med något särskilt intresse av riksdagens majoritetsparti, och det dröjde länge innan man ville medgiva den jämställdhet mellan de båda frågorna, som folkpartiet framhöll inte blott som en önskvärd utan också som en nödvändig utveckling. För oss inom folkpartiet stod det klart att beredskapsårens höga skattetryck inte kunde fortsätta sedan de pressande beredskapsutgifterna börjat avvecklas, och med stor tillfredsställelse ha vi följt den alltmer ökade villighet, varmed finansministern lyssnat till skattesänkningsskraven. För ett år sedan sträckte sig hans intresse inte längre upp på inkomstskalan än till cirka 10 000 à 12 000 kronor för gifta. Under trycket av oppositionen har han nu pressat sin medkänsla med inkomsttagarna upp till det dubbla. Det är en prisvärd utveckling — det är bara synd att den inte fortsatt över hela beskattningsfältet — och den är också intressant, eftersom den visar att oppositionens kritik och argumentation inte varit alldeles utan verkan.

Jag uttalar således min odelade tillfredsställelse med den del av finansministerns förslag, som handlar om skattesänkningarna, och jag har endast velat erinra om att propositionen i den delen inte företer några speciella socialdemokratiska drag. I den livliga diskussion i skattefrågan, som pågått under de senaste veckorna, har man från socialdemokratiskt håll varit mycket ivrig att skjuta i förgrunden just den del av skatteförslaget, som handlar om skattesänkningarna, och att i och för sig inhösta det bifall man menar sig vara förtjänt av från skattebetalarnas sida. I grund och botten är det ju så att denna

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
goda gåva till det svenska folket inte har något speciellt socialdemokratiskt innehåll, att det inte är fråga om en reform, som man från regeringens och socialdemokratiens sida måste slå igenom under den borgerliga oppositionens motstånd. Finns det någon skillnad ligger den snarare på den motsatta sidan. Man kommer säkerligen sanningen närmast om man säger att det här råder fullständig enighet om det väsentliga i förslaget innehåll. Jag ber att få erinra om att den skiktsskala, efter vilken inkomstskatten i det nu föreliggande departementsförslaget skall utmätas, upp till inkomstlagen på 12 000 à 15 000 kronor är identiskt lika med det i skatteberedningen reservationsvis framförda förslaget. Det är därför en överflödsgärning, när man på socialdemokratiskt håll förklarar sig nödsakad att kämpa för skattesänkningarna. Det är en orättfärdighet, när man försöker karakterisera den borgerliga oppositinen såsom motståndare till skattesänkningarna, och man tillägger finansministern en oförtjänt gloria, då man framställer honom och hans parti som det skattetyngda svenska folkets frälserman. Han får lov att dela den äran med oss andra, som ha verkat för att skattesänkningarna kommit till stånd — jag vill inte påstå det men jag har en svag misstanke att de varit ännu mindre generösa om oppositionen från början tigit still. Vilket icke är sagt såsom en kritik utan såsom ett erkännande.

Om jag således är nöjd och glad med den del av finansministerns proposition, som handlar om skattesänkningarna, så inger mig tyvärr den återstående delen, den som handlar om en ytterligare skärpning av beskattningen för vissa grupper och beskattningsföremål, en rakt motsatt känsla. Det är om denna del av propositionen, som diskussionen kommer att stå och där de olika meningarna hittills icke kunnat sammanjämkas.

När jag läst de delar av propositionen, som handla därom, har jag funnit att den innehåller en mycket stark motivering. Men äran därav tillkommer inte finansministern, och den utgör intet stöd för det framlagda förslaget. Den är utformad av de många remissinstanser, som yttrat sig i frågan och som med en sällspord enighet kritiserat och underkänt de grunder, på vilka finansministerns förslag vilar. Finansministern bemöter denna kritik med frejdigt mod, men knappast med någon övertygande kraft. På mig har hans motivering snarast gjort det intrycket att han erkänner en hel del av det berättigade i kritikens grunder och att han försvarar sig mot varför han det oaktagt inte tillmäter kritiken den betydelse, som den borde ha. Han för sitt resonemang utifrån fastlåsta ståndpunkter, och detta har måhända föranlett honom att fästa större avseende vid de så kallade spontana resolutioner, som betygat honom sin vredgade vördnad, än vid de sakkunniga utlåtanden, som avgivits och som föranlett honom att i någon mån mildra sina omdömen men inte ändra sin förutfattade mening.

En av huvudpunkterna i kritiken mot skattehöjningarna har varit att dessa på lång sikt medföra en uppenbar risk för skadliga verkningar på det ekonomiska livet och att de därför i det långa loppet kunna bli en belastning inte blott för dem, som nu direkt drabbas därav, utan även för dem, vilkas intressen finansministern främst vill skydda. Under den hittills förda skattedebatten har man gärna velat vifta bort denna anmärkning och hänvisat huvudsakligast till den stora bärkraft, som de av skattehöjningarna drabbade medborgarna äga, och den rättvisa, som ligger i att den i större utsträckning utnyttjas. Nu läser jag i finansministerns motivering att dessa synpunkter — om den olika bärkraften och rättvisan i beskattningen — inte kunna bli ensamt avgörande utan måste jämkas samman med hänsyn till skatternas sannolika verkningar i andra avseenden. Det gäller, heter det, inte minst skatternas inverkan på det ekonomiska livet, på produktionens utveckling och därmed på de inkomster och den förmögenhet varmed skatterna skola betalas.

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)

Detta är inte bara ett riktigt utan också ett viktigt medgivande. Det finns en gräns, utöver vilken beskattningen av inkomster och förmögenheter ej kan gå utan att skada det ekonomiska livet.

När uppnås denna gräns? Finansministern ger intet annat besked om sin uppfattning än att han bestrider att de nu föreslagna skattehöjningarna kunna medföra sådana risker. Det är naturligtvis omöjligt att här angiva några exakta matematiska mått. Men det borde vara ovedersägligt att risken inträffar då beskattningen når en sådan höjd, att den motverkar inte blott arbetsviljan utan även både sparviljan och sparförmågan och därmed rycker bort en av drivfjädrarna och en av förutsättningarna för näringslivets expansion. Finansministern söker leda i bevis att de föreslagna skattehöjningarna icke behöva föranleda sådana risker. Ibland ha hans argument karaktären av ganska problematiska trossatser, som till exempel då han uttalar sina tvivel om att en skatt, lagd på sparade medel och kapital, överhuvud kan vara skadligare för sparvilja och sparförmåga än motsvarande skatt på inkomster. Enligt min syn kan det inte råda någon tveksamhet om att en beskattning, som berövar spararen inte blott all avkastning på hans sparmedel utan även delar av det sparade kapitalet, måste vara i hög grad förödande på sparviljan. Då finansministern med några sifferexempel söker visa att den skillnad i skattebelastning, som skulle åvila förmögenheterna och inkomsterna enligt departementsförslaget, är relativt ringa i jämförelse med den nuvarande och än mer i jämförelse med reservantförslaget i skatteberedningen, så underskattar han inte blott de exakta siffrornas betydelse utan ännu mer kombinationen av de olika skatterna och framför allt dessas betydelse, inte för den bestående inkomsten och förmögenheten utan för lusten och möjligheten att låta dessa växa. Det är möjligt att en skillnad i själva förmögenhetsskatten på ett par tusen kronor för en skattebetalare med 500 000 kronors förmögenhet och 40 000 kronor i inkomst inte betyder så mycket, men däremot betyder det åtskilligt om han på sin därutöver ökade inkomst eller på avkastningen av den förmögenhet, som han därutöver förvärvar, får behålla någon del eller är skyldig avstå det hela till det allmänna. Det är sådant som inverkar på sparviljan och sparförmågan.

Finansministern tror inte att detta är så farligt. Han föreställer sig tvärtom att en hög beskattning måste sporra till en allt högre arbetsinsats, eftersom en person med stora bundna utgifter, till exempel för sina barns uppfostran, alltid måste sträva efter att behålla och öka sin nettoinkomst. Det är sådant som med ett brutalare uttryckssätt kallas att arbeta med piskan över ryggen, och om finansministern tror att detta skall leda till arbetslust och glädje i folkhemmet så är han inte lika god psykolog som han bevisligen är god pedagog.

Emellertid har finansministern själv tydligen bekajats av någon oro för den hårda beskattningens konsekvenser i dessa avseenden. I propositionen har han såtillvida ändrat skatteberedningens förslag att han höjt den skattefria förmögenhetsgränsen, både för den årliga förmögenhetsskatten och för kvarlätenskapsskatten. Han har konstaterat att antalet förmögenhetsägare över 20 000 kronor kraftigt tillvuxit under de senaste åren och därför funnit anledning justera sin uppfattning om dessas skattekraft. Resonemangets grund är omtvistlig, men avsikten är god. Från folkpartiets sida har redan tidigare deklarerats, att partiet efter förnyade överväganden av den betydelse, som en lindrig beskattning i de låga förmögenhetsgrupperna skulle ha för det frivilliga småsparandet, är berett att gå ännu längre. Det är således givet, att den uppmjukning, som finansministern framlagt, av oss betraktas med gillande, även om vi inte anse den vara fullt tillfredsställande, och detsamma gäller om de ändringar och uppmjukningar beträffande kvarlätenskapsskatten som föreslås.

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
vilket erkännande inte heller betyder en anslutning till kvarlåtenskapsbeskattningen i den del den ännu behålles.

Finansministern har vidare förklarat sig ämna föreslå en 80-procentig skatte-spärr för de direkta skatterna till stat och kommun. Om denna spärrregels verkliga innebörd är det för tidigt att yttra sig. Beskrivningen i propositionen är inte alldeles klar, och den närmare utformningen utlovas i en kommande proposition. Det närmare omdömet därom får således anstå. Att finansministern överhuvud taget nödgats föreslå en sådan åtgärd är väl dock det starkaste beviset för att hans skatteskalor äro felkonstruerade. Avvägningen mellan de olika inkomst- och förmögenhetsgrupperna kan inte vara riktig, då den tvingar till extraordinära åtgärder för att hindra en beskattning över inkomsten.

Jag tror också att man gör finansministern orätt om man föreställer sig att denna uppmjukning tyder på någon ändring i hans principiella inställning. Han citerar på ett ställe utan erinran och med uppenbart gillande ett uttalande av skatteberedningens majoritet, att det vid betydande förmögenheter inte borde framkalla invändningar om någon del av skatten erlades ur själva förmögenheten. Han finner det således i och för sig inte alls upprörande om staten tar av medborgaren i skatt mera än vad han förtjänar. Förslaget om 80-procentsregeln lär inte innebära något avkall från denna tro. Det är ett offer inför kritiken, med det värde som detta nu kan ha.

Jag skall inte, herr talman, vidare diskutera denna del av finansministerns motivering. Jag upprepar att hans försök att bemöta de farhågor, som från de sakkunniga instansernas sida uttalats om de höjda skatternas skadliga ekonomiska verkningar, inte göra något starkt intryck. Hans huvudsakliga försvar för skattehöjningarna ligger på ett annat område. Han gör gällande dels att den överflyttning av skattebördan, som han föreslår, är ett rättvist återställande av en under beredskapsåren rubbad balans mellan olika grupper av skatte- dragare och dels och framför allt att skattehöjningarna äro nödvändiga för att kunna uppnå de föreslagna skattesänkningarna.

Vad det förra argumentet beträffar konstaterar jag att det inte längre drives med samma styrka som i skatteberedningens betänkande. Det anses inte oomtvistligt, ett visst värde tillmättes också det resonemang, som där framförts reservationsvis. Men argumenteringen består och åberopas. Jag skulle då vilja erinra att ingen ifrågasatt annat än att en viss omfördelning nu får äga rum. Enbart den omständigheten att skattebördan avsevärt mildras för små och medelstora inkomsttagare, medan den för andra skattebetalargrupper består i stort sett oförändrad, innebär en omfördelning. Den ökas ännu mera genom de verkningar, som barnbidragen få i jämförelse med barnavdragen. Jag har, herr talman, därmed inte alls för avsikt att på något sätt uttala mitt missnöje med att barnavdragen avskaffas och ersätts med barnbidrag. För mig har det länge stått såsom en mycket önskvärd reform, att man kunde ersätta den mycket orättvist verkande form av familjehjälp, som barnavdraget har utgjort, med barnbidrag, och jag kan ju i det hänseendet hänvisa till en gammal belastning, som jag tidigare ådragit mig och som jag inte har någon som helst anledning att söka bli fri från. Men finansministern nöjer sig inte med att behålla de stora inkomsttagarna, de medelstora och större förmögenheterna och bolagen i deras nuvarande skattetryck. Han vill straffa dem ytterligare för den förmenta, i själva verket mycket hårdhänta barmhärtighet, som vederfarits dem under krisåren, genom att ytterligare skärpa deras skatter.

För att redovisa sin uppfattning om skattehöjningarnas statsfinansiella nödvändighet åberopar finansministern en redogörelse för den sannolika utvecklingen av de närmaste två årens skatteinkomster och av riksdagen beslutade sociala utgifter. Det är närmast genant att erinra kammarens ledamöter

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)

om det ytterst ofullständiga innehållet i denna beräkning. Man brukar beskylla finansministern — jag hoppas, herr talman, att jag nu inte gör mig skyldig till hets och förföljelse — för benägenhet och skicklighet att trola med siffror. Om det skulle vara så att han här har påbörjat ett dylikt experiment så har han uppenbarligen avbrutit det i förtid, måhända därför att experimentet hotade att utfalla på icke önskat sätt.

Då finansministern till fjolårets riksdag som bakgrund till förslaget om höjda folkpensioner och omsättningssskattens borttagande presenterade en översikt av de kommande årens statsfinansiella utveckling, hade den karaktären av en redovisning av alla de huvudsakliga faktorer, som kunde tänkas påverka inkomstutfallet och utgiftsramen. Hans beräkningar beträffande inkomstutvecklingen kritiserades, och verkligheten har som bekant i ännu högre grad korrigerat dem. Det är måhända detta som gör att han nu underlåter att slutföra sin översikt. Vid den tidpunkten ansåg han två ting ganska naturliga, dels att en del av de beräknade utgifterna, som hade karaktären av långtidsinvesteringar i den kulturella utrustningen och den ekonomiska rationaliseringen, skulle kunna läggas utanför budgeten, dels att ett tillfälligt underskott, uppkommet under budgetåret 1948/49 såsom en följd av att inkomststegringen då ännu inte hunnit i fatt den hastigare utgiftsökningen, icke behövde föranleda några bekymmer med hänsyn till den önskvärda budgetbalansen. Nu har finansministern i båda dessa hänseenden blivit mycket renlärig, och han bör kunna göra anspråk på att högerpartiets ledare, som efter mig har ordet, lovordar honom för detta snabba accepterande av läran om den stränga budgetbalanseringen.

Inkomststegringen har givit finansministern oberäknade pengar i händerna, och detta har skänkt honom mod och möjlighet att inte blott frångå den konstruktion av budgeten, som han tidigare försvarat som oangriplig, utan även att avsevärt vidga den utgiftsram, som låg till grund för den förutnämnda beräkningen av våra möjligheter och behov. Det är kanske bara en ful misstanke, men det förefaller som om finansministern till varje pris velat skapa en möjlighet att använda de 200 miljoner, som han beräknar få in genom de höjda skatterna, och att han inte ett ögonblick hängt sig åt tanken att undersöka om han inte, tack vare den oberäknade inkomststegringen, kunde avstå från skattehöjningarna och därigenom undvika att pålägga nya bördor.

I varje fall tror sig finansministern på detta sätt ha kunnat konstatera att den starka inkomststegringen icke förändrat det utgångsläge, i vilket han ansåg vissa skattehöjningar nödvändiga för att kunna genomföra de åtrådda skattesänkningarna. Det är ett enkelt och lätt genomskådat trolleri. Men han underlåter som sagt att föra experimentet till slut. Han behöver ytterligare en eller ett par månader för att överväga den slutliga utgången. Jag kan aldrig tänka mig att finansministern gör anspråk på att den provisoriska nedsummering, som han företagit av en del av budgeten, skall anses som full bevisning för den statsfinansiella nödvändigheten av skattehöjningarna. Det tyder i så fall på en underskattning inte blott av riksdagens behov att erhålla den fullständiga vägledning, som den behöver för att bilda sig ett omdöme om finansministerns äskanden, utan också dess vilja att pröva de kalkyler, som regeringens presterar. Om man gör anspråk på att den mycket summariska ekonomiska redogörelse, som finns intagen i propositionen, skall vara en fullständig och bindande motivering för skattehöjningar, som gå löst på 200 miljoner kronor och för en grupp av skattebetalare betyder en skattehöjning med 25 procent, så tycker jag nog att man ställer fordringarna för högt. Det är rimligt att kräva en bättre bevisning, innan riksdagen tar ställning i denna viktiga sak.

En sådan bevisning utlovar finansministern till den tidpunkt, då de definitiva besluten om budgeten för 1947/48 skola fattas. Först då, säger han, kan den

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
 slutliga diskussionen om uttagningsprocenten äga rum. Det är riktigt, men först då kan man också avgöra om skattehöjningarna äro nödvändiga och hur de i så fall skola utmätas.

För finansministern förefaller det visserligen vara ett alldeles onödigt bekymmer om budgetgranskningen skulle ge ett sådant resultat att de 200 miljonerna inte skulle bli nödvändiga för att genomföra programmet. De bli aldrig överflödiga, skattehöjningarna skola under alla omständigheter uttagas, hur det finansiella läget än utvecklar sig. Den ytterligare lindring i beskattningen, som eventuellt kan bli möjlig de närmaste åren, kan enligt hans uppfattning tagas ut helt inom inkomstskattens ram. Avvägningen av de höjda bidragen från årlig förmögenhetsskatt, arvsskatt och bolagsskatt har ägt rum under förutsättningen att de föreslagna skattesatserna icke böra bli föremål för täta växlingar, heter det i propositionen. Detta betyder att dessa skattedragargrupper få lov att bära den nya börda, som nu pålægges dem, hur än inkomstutvecklingen gestaltar sig. De ha ingen chans till skattelättnader, så länge den av finansministern genomförda uppfattningen vinner riksdagens gillande. De få plocka på sig de nya tyngderna och bära dem utan hopp. Som goda och laglydiga medborgare böra de till på köpet göra detta villigt och glatt, ty de äro ju så få och de hjälpa och roa därmed de många.

Mina intryck av skattepropositionen äro således mycket blandade. Jag hälsar med glädje och erkännande de möjligheter till skattelättnader, som den öppnar. Men jag hyser bekymmer inför de föreslagna skattehöjningarna, inte för de enskilda individernas skull, men med hänsyn till de samhällsekonomiska skadeverkningar, som de på goda skäl kunna befaras föra med sig. Enligt min mening hade finansministern gjort samhället den största tjänsten, om han allvarligt lyssnat till de varningar, som ansvariga myndigheter och sakkunniga organisationer i detta hänseende uttalat, och låtit denna del av skatteförslaget bli föremål för förnyade överväganden innan det förts fram till riksdagens beslut.

Herr **Domö**: Herr talman! Det skulle egentligen icke finnas någon anledning att upptaga kammarens tid med kommentarer till den del av statsrådet Wigforss' skatteproposition, som innefattar förslag till sänkningar i den direkta beskattningen för de många och små skattebetalarna. Mig veterligt råda på denna punkt i princip inga delade meningar. Alla politiska partier äro överens om att skattebördan för inkomsttagare, vilka för sin dagliga försörjning äro hänvisade till sin arbetsinkomst, bör sänkas. Högerpartiet har alltid förfäktat linjen att låga skatter gagna alla. För högern har tanken, att de enskilda skola få disponera så stor del av sin inkomst som hänsynen till statens oundgängliga behov av inkomster gör möjlig, alltid dominerat.

Att partiet därför så snart man efter kriget kunde överblicka situationen krävde minskade skattebördor för de stora skattebetalargrupperna är icke mer än naturligt. Jag kan i detta sammanhang hänvisa till högerpartiets finansmotion våren 1946, där det ordagrant heter: »Enligt vår uppfattning måste en skattelindring komma till stånd — — genom en för alla medborgare påtaglig sänkning av de direkta skatterna. En sådan sänkning kommer till alldeles övervägande del de små inkomsttagarna och medelklassen till godo.» Samma krav ha både jag och andra inom högerpartiet ställt upprepade gånger under efterkrigsdebatten. Krigstidens skattebörda är onormal, och den har tillkommit under sådana förhållanden att den stora allmänheten kan göra anspråk på praktiska bevis på statsmakternas vilja att söka sig tillbaka till ett mera normalt läge.

Om behovet av sänkt skatt för de stora medborgargrupperna råder således icke strid, varför hela denna fråga skulle ha kunnat lämnas åt sidan i dagens

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)

remissdebatt. Emellertid har den våldsamma socialdemokratiska propagandan, som satts i gång för att försvara herr Wigforss' signalerade skattepolitik, valt den något egendomliga metoden att försvara de delar, som icke angripits. Man har icke en utan många gånger lagt upp sina framställningar i skattefrågan, som om det hade gällt att hävda skattesänkningarnas nödvändighet mot ett envist motstånd från oppositionens sida. Svenska folket bör veta, att oppositionspartierna envetet förfäktat och förfäktat skattesänkningens nödvändighet, varmed jag icke sagt någonting om själva metoderna att åstadkomma lättningen. Kanske erinrar sig också en del av samma folk, att dagens stora skattesänkningssdonator långt ifrån alltid företrätt de låga skatternas välsignelse. Från år 1945, då enligt hans uppfattning svenska folket hade att välja mellan sociala reformer och skattesänkningar, över våren 1946, då vissa inkomstgrupper kunde få högst 100 miljoner, vilket belopp skulle återtagas i skärpningar på andra håll, fram till hösten 1946, då sänkningarnas bruttobelopp rörde sig kring cirka 180 miljoner, och slutligen fram till dagens läge med skattesänkningar av än betydligare omfattning har finansministerns principiella inställning väsentligt ändrats.

Statsrådet Ernst Wigforss har fungerat som ordförande i två synnerligen viktiga utredningar, viktiga för gestaltningen av vårt lands nuvarande och kommande ekonomiska utveckling. Jag syftar dels på den privata utredningskommitté, som på sin tid presterade de s. k. 27 punkterna, dels på 1945 års statsskatteberedning. Det skulle vara frestande att försöka sig på en idehistorisk analys av sambandet mellan dessa båda utredningars resultat, men av hänsyn till kammarens tålmod kan jag inskränka mig till ett kort konstaterande, att även om framställningarna äro olika, är den dominerande inställningen densamma. Ett förverkligande av de 27 punkternas program skulle innebära, jag citerar, »att ge näringslivet en ny organisation och att omdana samhället i socialistisk riktning». Jag vet nu mer än väl, att den socialdemokratiska propagandan bestämt förnekar, att det framlagda skatteförslaget har samma syfte. Emellertid måste jag konstatera att det icke räcker med lösryckta statistiska uppgifter eller läpparnas bekännelse; allt detta räcker icke för att lugna de farhågor stora delar av svenska folket ingivits, då de sökt sätta sig in i de behådade skatteskräppningarnas samlade effekt.

I stort innebär ju skatteförslaget nya bördor på sparande, företagsamhet och nya attacker mot privat äganderätt. Att man häri ser ett utslag för en medveten socialdemokratisk strävan att öka statens inflytande på företagsamhet och den enskildes disposition av egna inkomster och egna sparmedel är naturligt, speciellt naturligt som samma strävan kommer fram på samhällslivets alla områden. Att var och en som observerat, hur finansministern med efter omständigheterna avpassade motiveringar attackerar vissa betydelsefulla former av sparmedelsägande och företagsamhet, häri ser en medveten strävan att omgestalta samhället, är enkelt att förstå, särskilt om man erinrar sig den övertro på statens förmåga som karakteriserar honom och den tilltro till regleringar och reglementeringar som är säregen för hela regeringen. Det kan för övrigt erinras om att man i de 27 punkterna icke fann någon anledning överväga en sänkning av beskattningen i den mån denna, jag citerar ännu en gång, »endast reducerar onödigt höga inkomster». Vad som skulle menas med onödigt höga inkomster hann man i brådskan icke, eller ville icke, angiva.

Dagens skatteproposition bär i allt väsentligt finansministerns välkända drag. En gång tidigare har han gjort en samlad framstöt i skattefrågan — år 1928, då den med rätta beryktade arvsskattemotionen framlades. Läser man dessa båda framstötter parallellt — och jag har roat mig med det — och läser man mellan raderna, finner man anledning att uttala sin beundran för den trohet

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
mot den egna grunduppfattningen, som herr Wigforss presterar. Det är säkerligen icke endast en tillfällighet att den pågående skattediskussionens mest omtyckta socialdemokratiska lustighet, den minst sagt antikverade roligheten om likheten mellan rikedom och gödsel, återfanns redan i 1928 års motion. Om de socialdemokratiska propagandamännen nöja sig med att återgiva redan för snart 20 år sedan citerade anekdoter, är det icke märkvärdigt att de hämta skatteuppslag från samma tidpunkt. Därmed vill jag icke ha sagt att skatteförslaget är lika gammalt som lustigheten — ty denna daterar sig från senare hälften av 1500-talet.

Redan i 1928 års motion skymtade kvarlåtenskapsskatten. I direkt anslutning till arvsskattemotionen väcktes också en motion om omläggning av inkomst- och förmögenhetsskatten, som hade den fördelen framför dagens proposition att den talade rent ut. Däri aktualiserades tanken att göra inkomst- och förmögenhetsskatt till, ännu en gång citerar jag, »lämpliga medel för att komma närmare samma mål», d. v. s. en jämnare fördelning i landet, en jämnare fördelning av inkomster och förmögenheter.

Båda dessa motioner voro utredningsmotioner. Bevillningsutskottet avstyrkte framställningarna om utredning, och riksdagen avlog dessa framställningar. Motionärerna, bland vilka nuvarande statsrådet Wigforss intog en central och redan då observerad plats, finga alltså icke de utredningar om det socialistiska skattesystemets effekt på samhällsekonomin, som de önskat. Jag vet icke om denna bristande förståelse för statliga undersökningar av den socialistiska skattepolitikens konsekvenser satte så djupa spår hos finansministern, att han nära 20 år senare, då han själv behärskar den statliga utredningsapparaten, med hänsyn därtill avstått från egentliga undersökningar av de nu föreslagna skattes kärpningarnas samhällsekonomiska följder. Vad var och en lätt kan övertyga sig om är emellertid, att problemet i de mer än 800 sidor, i utredningsbetänkande och proposition, som använts för framläggande av det nya skatteförslaget, tillmätts minst sagt begränsat utrymme. I propositionen återfinnas visserligen en del allmänna resonemang, i huvudsak i polemik mot remissyttrandena, men den, som i dessa ser tillräcklig utredning av den centrala frågan om de föreslagna skattes kärpningarnas inflytande på svensk ekonomis gestaltning, har små anspråk, allt för små för att passa i ett ekonomiskt läge, då små orsaker kunna få mycket stora verkningar. Efter vad jag kan förstå är underlåtenhetssynden, som man här gjort sig skyldig till, endast ett uttryck för den på många områden iakttagbara brist på intresse för den egna politikens konsekvenser, som kännetecknar planhushållarna av i dag.

Det finns i detta land för närvarande en tendens att överskatta den kunskap statistik kan skänka. I praktiskt taget varje sammanhang anföras statistiska uppgifter. Varje författare av en proposition eller av en utredning — den må gälla vad som helst — anser sig skyldig prestera ett antal tabeller. Med viss överdrift skulle man kunna säga, att Sverige av i dag styres av statistiska tabeller. Visst är statistik nödvändig, visst kan den — rätt använd och kritiskt granskad — på ett gott sätt återspegla verkligheten. Men — hela verkligheten ger statistik aldrig. Med nödvändighet äro statistiska uppgifter föråldrade när de komma fram. Detta spelar mindre roll, då utvecklingen går lugnt och någorlunda rakt, men i en tid som denna med tvära kastningar, med häftigt tempo, fordras dubbel uppmärksamhet för ett avgörande av använd statistiks aktuella tillförlitlighet. Mot skatteberedningens beräkningar och förslag anser jag mig ha särskild anledning framhålla dessa kritiska invändningar. Inkomstutvecklingen, värdering i pengar av fast egendom, praktiskt taget allt det med vilket man vid skatteundersökningar måste räkna förändras nu synnerligen snabbt, vartill kommer att de verkliga för-

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
ändringarna endast i begränsad omfattning återspeglas i det primärmaterial på vilket statistiken bygger.

Som bekant har herr Wigforss sedan den dag i höstas, då statsskatteberedningens förslag framlades, i huvudsak gjort tre olika medgivanden. Uttagningsprocenten har ändrats, en spärregel har införts, och gränserna för det vid förmögenhetsskatt och kvarlåtenskapsskatt fria beloppet ha justerats. Någon samhällsekonomisk motivering för den senare åtgärden har under alla förhållanden icke jag observerat. Jag tillåter mig därför i denna åtgärd se ytterligare ett stöd för min misstanke, att skatteförslaget snarare byggts på valstatistisk grund än på samhällsekonomisk. Såvitt jag kan förstå innebära hela uppläggningsplanen av förslaget och modifieringarna i detsamma ett tämligen renodlat försök att tillgodose de inkomstgrupper, vilkas omfattning gör dem till tyngder i det politiska spelet. Ingen motsätter sig skattesänkning för de många och små inkomsttagarna, men detta betyder icke att man accepterar metoden att bygga ett för hela samhällsekonomien avgörande skattesystem efter valtaktiska konstruktionsritningar.

Den allvarligaste principiella anmärkningen mot den grundsyn, åt vilken skattepropositionen ger uttryck, skulle jag vilja formulera så, att man på ett nytt område aktualiserar en klasskamp, som samhällsutvecklingen håller på att göra till en dammig relik. Man sätter de stora folkgrupperna i motsättning till de s. k. rika. Man söker inge människorna den föreställningen att deras välfärd och lycka endast kan vidmakthållas och förbättras om attacker sätts in mot samhällsgrupper, med vilka de dock ha det väsentliga gemensamt. Denna grunduppfattning är steril. Den bygger på föreställningen om ett stationärt samhälle. Den tar ingen, eller i varje fall otillräcklig hänsyn till utvecklingen. Den är kortsiktig, väsensfrämmande för tillvarons dynamiska krafter.

Ser man nu, herr talman, på de i propositionen omnämnda skatternas samlade effekt och de problem, som där uppstålla sig, skall man finna, att det är karakteristiskt för det sätt, på vilket man från socialdemokratiskt håll försvarar sitt skattesärkningsprogram, att man alltid redovisar effekten på arbetsvilja, sparande och företagarlust isolerad. Man resonerar med andra ord som om de olika skatteformerna skulle drabba olika människor, varvid varje person endast skulle behöva riskera att bli utsatt för *en* skatt. Denna metod att göra skärpningsprogrammet oskyldigt avspeglas också i propositionen.

I själva verket är det naturligtvis den samlade effekten av skatteförslaget man måste taga hänsyn till. I stort sett samma grupper, samma ekonomiska faktorer komma att drabbas av den skärpta inkomstskatten, den skärpta förmögenhetsskatten, den skärpta bolagsskatten och kvarlåtenskapsskatten i dess extrema form. Detta betyder att t. ex. en företagsledare vid sitt bedömande av den ekonomiska effekten av en extra arbetsinsats, ett extra risktagande måste räkna med att hans risker och möjliga netto minskas genom skärpningen av samtliga dessa skatter, varvid kvarlåtenskapsskatten i enlighet med hela sin konstruktion måste räknas som en uppskjuten förmögenhetsskatt ovanpå den vanliga. Sak samma gäller personer i andra ekonomiska funktioner. Tyvärr är skattetrycket, den samlade effekten av skattesärkningsprogrammet för alla dessa en realitet, som kan fastställas i kronor och ören. Denna realitet försvinner icke genom skattefilosofiska resonemang. Den kvarstår och måste påverka ståndpunktstagandet.

Kungl. Maj:ts proposition nr 212 är — egendomligt nog — i allt väsentligt en polemisk inlägg. Departementschefen polemiserar sida upp och sida ner mot alla dem som icke dela hans skattefilosofiska inställning. Det är naturligtvis

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
icke mer än mänskligt att denna polemik i någon mån fått en biton från de många offentliga politiska diskussioner, åt vilka statsrådet Wigforss med föredömlig energi ägnat sig under senaste månader. Man får ett intryck att argumentationen tillspetsats och att den lagts upp i avsikt att inhösta bifall från kretsar, som äro långt större än dem till vilka propositionen i första hand riktar sig. Endast formellt är det fråga om en proposition till riksdagen.

Det är modernt att tala om ändamålssparande. Termen skulle kanske kunna överflyttas till andra områden. Den budgetplan finansministern lämnar i propositionen är en ändamålsplan — eller kanske rättare ett utkast till en sådan plan. I likhet med föregående talare vägrar jag att erkänna den såsom någon mera bestämd finansplan. Man får av vad som i den säges inte den klara upplysning, som man behöver för att rätt bedöma det finansiella läget. Med detta menar jag helt enkelt, att de statsfinansiella överväganden finansministern gör förefalla mig upplagda med syfte att visa något, som man på andra vägar och av andra skäl kommit fram till, att de skattesärpningar han tänkt sig äro oundgängligen nödvändiga. En viss känsla av att det för honom mindre gällt att visa det statsfinansiella läget än att bevisa att skärpningarna av inkomstskatt, förmögenhetsskatt och arvsbeskattning måste till ha man mycket svårt att frigöra sig ifrån.

Finansministern anser det uppenbarligen vara ett axiom, att statsutgifterna minst måste uppgå till den enorma höjd dit de nu nått. Varje tanke på en minskning i utgifterna avvisar han, dels som inaktuell, dels med hänvisning till diverse allmänna påståenden om de politiska instansernas förmåga att avväga förhållandet mellan nutidskonsumtion och framtidskonsumtion. Vid den kompetensförklaring han därvid utan egentlig motivering utfärdar åt de politiska och centralbyråkratiska institutionerna vill man gärna anteckna en reservation. Tyvärr leder den hårda konkurrensen om rösterna till en benägenhet hos politikerna att överskatta de fördelar man i dag kan skifta ut bland människorna. Vi ha sett och lära väl få se exempel på hur framtida välståndsökningar riskeras med hänsyn till förbättringar i nutiden. Man kan nog principiellt deklarera, att det svenska folkhushållet för närvarande söker leva över sina tillgångar. Slutsatsen synes mig därför vara att finansministerns axiom om utgiftshöjden i själva verket innebär en farlig programförklaring och ett avskaffande av den svenska riksdagens traditionella och samhällsviktiga uppgift som granskare av statens utgifter. Detta senare kan sättas i sammanhang med att — åtminstone efter herr Wigforss' nya skattelättnadsprogram — en så väsentlig del av folkrepresentationens valunderlag icke betalar direkt skatt till staten. För alla eventualiteters skull måste jag kanske tillfoga att jag icke drar några politiska konsekvenser av detta faktum i och för sig.

För min del vill jag icke uppgiva tanken om möjligheter till besparingar. Jag tror att man kan finna åtskilliga punkter där besparingsaktioner skulle kunna leda till resultat. Krisförvaltningen kräver, för att nämna ett exempel, betydande belopp, administrationen är överhuvud taget synnerligen dyrbar. Det kan sägas, att man här rör sig med små belopp, men jag påminner om att den summa till vilken de möjliga besparingarna skola sättas i relation icke är den samlade utgiftssumman, utan den brist på balans mellan utgifter och inkomster, som finansministern tänker täcka med skattesärpningarna.

Även på socialutgifternas konto förefalla mig besparingar möjliga utan att man för den skull behöver avstå från kravet på effektiv socialvård. Den nyaste utgiftsposten, som redan hunnit få axiomets karaktär, är barnbidraget. På denna punkt har ju en direkt sammankoppling mellan skatt och bidrag gjorts. För min del är jag icke villig att utan vidare granskning acceptera regeringsförslaget. Våra principiella anmärkningar kvarstå, och jag förbehåller mig fri

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
prövningsrätt. Sammankopplingen med skatteförslaget ger ju i och för sig ingen motivering.

Till finansplanens utgiftssida hör också hans konstaterande att statsutgiftens höjd, icke orsaken till densamma, är avgörande. Finansministern använder denna visdom för att motivera jämförelsen mellan skattehöjden i Sverige och i de av kriget fruktansvärt härjade länderna. Naturligtvis har han i viss mån rätt. Man kan avstå från att värdera tvånget i de omständigheter, som drivit fram en onormal utgiftshöjd — man kan säga, att det är likgiltigt om de höga skatterna drivits fram av oss själva eller av något som ur den enskilda nationens synpunkt kan betraktas som en naturkatastrof. Däremot måste naturligtvis denna fråga få inflytande på beskattningens utformning. Använder man skattemedel för att bygga upp förstörda kapitalföremål, bostäder, fabriker, vägar o. s. v., kan man försvara en hård beskattning på sparmedel. Använder man dem för rena konsumtionsändamål, är saken en helt annan. Då innebär beskattningen kapitalkonsumtion till men för kommande generationer utan motsvarande nybildning av kapital.

Till finansplanens inkomstsida kan anföras, att inkomstberäkningarna synas vara hållna i underkant. I själva verket ha ju de beräkningar, som högerpartiet ansett berättigade, i stort sett slagit in. Jag hädades härför inte fullt ett år sedan för att ha kommit med alldeles för sangviniska inkomstberäkningar, och det gycklades mycket med högern, som »trodde sig kunna räkna säkare» än vad finansministern hade gjort.

Ja, det kanske var anspråksfullt, men icke förty kan jag i dag konstatera, att de beräkningar, som från vår sida framfördes, stämde mycket bättre överens med verkligheten än finansministerns. Man kan i detta sammanhang erinra om den beräkning av den ekonomiska betydelsen av barnavdragens borttagande, som finansministern envist hävdade tidigare och som mycket mycket dåligt stämmer med den siffra han i dag kommer fram till. I följd var herr Wigforss' siffra 70 miljoner, i år är den 145 miljoner. Överväganden synas mig göra troligt att inkomstutvecklingen går snabbare än propositionens finansplan förutsätter, speciellt som denna icke räknar med den inkomsthöjande och därmed indirekt skatthöjande effekten av de socialförmåner, som utgå i form av direkta bidrag.

Sammanräknar jag möjliga besparingar och troliga inkomstökningar, kommer jag för min del till det resultatet att tillräckliga statsfinansiella skäl saknas för de föreslagna skattehöjningarna, vilka således kunna och böra avvisas. Jag erinrar om att finansministerns statsfinansiella grund även den bygger på förhållandevis lösa antaganden om, som sagt, förhållandet mellan tidigare inkomstberäkningar och det faktiska inkomstutfallet. Därtill kommer att finansministerns bestämda och principiella avvisande av varje tanke på höjning av de indirekta skatterna icke motiverats. Man kan enligt min mening överväga en höjning av vissa lyxtullar, av beskattningen på umbärliga varor, och där skulle man med förhållandevis små justeringar kunna nå icke obetydliga resultat, både ur skattesynpunkt och ur antiinflationssynpunkt.

Sammanlagt motsvarar inkomstökningen genom de föreslagna skatteskärpningarna ungefär 5 procent av statens samlade inkomst. Man kan således med viss rätt tala om en i högsta grad inskränkt statsfinansiell betydelse av dessa skärpningar. Den samhällsekonomiska effekten däremot är av helt annan storleksordning. Det är icke nödvändigt att här inlåta sig på något vidlyftigare teoretiskt resonemang. Det räcker med att hänvisa till remissuttalandena, vari till alldeles övervägande del i detta avseende anförts bestämda betänkligheter. Visserligen kan man med olika metoder polemisera mot remissinstansernas uppfattningar — antingen sakligt, som finansministern gör i propositionen, eller

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
med förhållandevis billiga ordvändningar, vilket till både min förvåning och min besvikelse skett i den offentliga diskussionen. Men ingen sådan polemik kan trola bort själva faktum, att myndigheter, sakkunniga och företrädare för viktiga samhällsekonomiska intressen uttalat betänkligheter. Den politiska ledningen har det politiska ansvaret, det är alldeles riktigt. Men borde icke själva den samlade tyngden av i verklig mening sakkunnigas meningsyttringar kunnat åvägabringa en ändrad inställning till en detalj i ett skatteförslag med den ringa statsfinansiella betydelse, som skatteskärpningarna i själva verket ha? Även den psykologiska effekten bland alla dem, som icke i organiserad form givit sina meningar till känna, borde ha manat till försiktighet. Jag hänvisar till utvecklingen då det gäller nysparande, till de tecken på olust bland betydande grupper, som kommit till synes.

Den slutsats man är böjd att draga av den envishet, med vilken skatteskärpningarna förfäktas, är, att deras verkliga syfte icke kan vara statsfinansiellt, att det här mindre gäller att öka statens inkomster än att förändra — om än långsamt — själva samhällsformen.

Finansminister Wigforss är naturligtvis icke omedveten om att de föreslagna skatteskärpningarna komma att få effekt på, som han själv säger, »det ekonomiska livet, på produktionens utveckling och därmed på de inkomster och den förmögenhet, varur skatterna skola betalas».

Emellertid företräder han den uppfattningen, att — jag citerar — »kravet på skälighet och rättvisa i skatternas fördelning mellan olika medborgargrupper är så väsentligt, att det förefallit vara motiverat att taga det till utgångspunkt vid behandlingen av skattefrågan». På enklare språk betyder detta helt enkelt att finansministern obetingat ger fördelningssyftet i skattepolitiken företräde framför tanken att göra skattepolitiken till ett led i en ekonomisk politik, som syftar till välståndsökning för hela folket.

Emellertid är väl tiden just nu minst av allt lämplig för ett överbetonande av inkomstfördelningsuppgiften. Vad landet nu behöver — med en i förhållande till varutillgången uppenbart för stor penningtillgång — är produktionsökning. Enda vägen ur krisen är ökning av varutillgången. Produktionsstegringssuppgiften måste alltså dominera. Finansministerns skatteförslag är i vissa avseenden grundat på inflationskonjunkturen. I denna centrala punkt förefaller själva hans inställning vara oförenlig med en genomtänkt och effektiv antiinflationpolitik.

Uppenbart har nysparandet genom blotta framläggandet av det socialdemokratiska skatteförslaget påverkats i oförmånlig riktning. Ej heller på denna punkt behövas några teoretiska resonemang. Det räcker att hänvisa till den påtagliga verkligheten.

Mera i förbigående vill jag sätta ett frågetecken vid finansministerns påstående att sparandet i högre inkomstgrupper skulle vara mer eller mindre automatiskt, att inkomsten där skulle vara så stor att sparandet vore nödvändigt helt enkelt därför att man icke kunde konsumera sin inkomst. Detta resonemang har bara ett fel. Nuvarande och föreslaget skattesystem ser till att något automatiskt sparande av detta slag knappast behöver befaras. Vad man sparar av är nämligen icke den formella inkomsten utan den del av densamma man får behålla, sedan fogden tagit sin del.

I realiteten innebär det nya skatteförslaget, att staten, d. v. s. de politiskt makthavande, sätter en övre gräns för den enskildes sparande. Intill en viss godtyckligt vald höjd är sparandet uppenbarligen samhällsnyttigt. Därutöver blir det föremål för extra beskattning och åstadkommer, som man i motivering-
en för kvarlåtenskapsskatten antyder, en skuld till samhället.

Man skulle kunna fråga med vilken rätt man sätter denna gräns, som inne-

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
bär ett nytt ingripande i den enskildes livsföring från det allmännas sida. Man skulle också kunna fråga: vilka ekonomiska skäl ha motiverat just den föreslagna höjden? Av intresse för denna fråga är finansministerns motivering för höjning av gränsen vid förmögenhetsbeskattningen från 20 000 till 30 000 kronor. Denna höjning skall enligt propositionen ha gjorts skälig — jag citerar — »med hänsyn till penningvärdets utveckling». Från den 19 november 1946, då utredningens förslag framlades, till den 11 april 1947, alltså på icke fullt fem månader, skulle penningvärdets förändringar motivera en förskjutning med 50 procent. Ja, herr talman, nog ha vi inflation, men att den var så kraftig visste vi väl icke!

Naturligtvis är det icke enbart en människas ekonomiska behållning av arbetsinsatsen eller risktagandet som driver henne till aktivitet. Mängder av ovägbara element spela in. Härav kan man emellertid icke draga den slutsatsen, att skattens höjd, d. v. s. vilken del av sin inkomst en människa får behålla, skulle vara förhållandevis likgiltig. En för hög skatt skapar en känsla av olust, till och med av vanmakt. Man får med rätt eller orätt föreställningen att man arbetar förgäves. Detta måste varje skattelagstiftare ta hänsyn till. Finansminister Wigforss tar enligt min mening icke denna hänsyn. Närmast cyniskt förefaller hans resonemang, att om man ökar skatten för en person med bundna utgifter, så tvingar man honom till nya insatser helt enkelt därför, att man måste få större inkomster för att betala skatten. Läger man sitt resonemang så, förvandlar man människorna till skatteslavar. Det är väl ändå inte meningen, även om det sedan lätt kan bli så.

Den sammanlagda effekten av de föreslagna skattes kärpningarna kommer att påverka näringslivets struktur. Jag skall inte nu här närmare ingå på detta; jag vill dock framhålla ett par synpunkter. Finansministern har genom sin polemik i propositionen icke kunnat dölja detta faktum, att just näringslivet påverkas. För övrigt visa uttalanden om kommande specialutredningar, att han själv icke längre är säker. Småföretagens konkurrenskraft med de större och redan konsoliderade företagens minskar. Den hos nästan alla småföretagare inboende lusten att utvidga företaget, att modernisera, att göra det än mera effektivt för den viktiga samhällsekonomiska insats de små företagen fylla, kommer att dämpas. Jag och mitt parti måste bestämt motsätta oss varje skattepolitik, som oberättigat belastar samt hämmar småföretagsamheten — dels med hänsyn till småföretagarnas berättigade krav på rättvisa, dels i vetskap om denna företagsforms stora ekonomiska betydelse.

Nyföretagsamheten kommer också att hejdas genom skattes kärpningarna.

Sammanfattande kan sägas, att skattes kärpningarna kunna beräknas göra svenskt näringsliv stelare, osmidigare, att de ytterligare öka det sterila skatte-tänkandet, att de bromsa småföretagandet och nyföretagandet. Speciellt för den vakna och initiativkraftiga ungdomen är detta senare allvarligt. Ungdomen behöver möjligheter att göra en insats, svenskt näringsliv behöver ungdom. Fri företagsamhet får icke bli en rätt endast för dem, som redan äga företag. Fri företagsamhet måste vara en stimulans och en rätt även för dem som vilja skapa nytt.

Bolagsskattens höjd försvaras uppenbarligen med nuvarande situation inom bolagen. Ingen kan väl utesluta möjligheten av en ny världsdepression. Vilken konkurrenskraft få då våra svenska exportindustrier?

På ett nästan överlägset sätt avfärdas tanken om bristande överensstämmelse mellan den föreslagna kvarlåtenskapsskatten och svensk grundlags innersta mening. Även med risk att bli utsatt för medlidsamma socialdemokratiska kommentarer hävdar jag, att kvarlåtenskapsskatten är konfiskation och att konfiskation icke är förenlig med de grunder, på vilka vårt rättssamhälle byg-

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
ger. Finansministern hänvisar i detta sammanhang till den vedertagna uppfattningen om statens rätt att överbalansera en budget och ser däri en rätt för staten att uttaga skatter, som äro större än behovet. Detta resonemang kan gälla, men det gäller skatt på inkomst, icke konfiskation av sparmedel eller annan egendom. Att man ett år tar ut större skatter på inkomsterna för att senare kunna taga ut mindre, är en sak. Att åstadkomma en överbalanserad budget genom att taga i anspråk enskilda människors egendom är en annan sak. Överhuvud taget lida propositionens motiveringar på denna punkt av en inre motsägelse. Principiellt förklaras att endast inkomstkatten får tjänstgöra som budgetregulator. I själva verket använder finansministern bland annat just kvarlåtenskapsskatten som budgetregulator. Utgiftssumman är given, inkomstkattesänkningarna äro givna. Luckan fylls av skatteskärpningarna, bland vilka just de skatter befinna sig, som enligt finansministerns egen uppfattning icke få användas för att reglera budgeten.

Herr talman! Jag kommer till det resultatet, att skatteskärpningsprogrammet är otillräckligt motiverat. Ordentliga utredningar om skärpningsarnas samhällsekonomiska effekt saknas. Förslaget har andra syften än dem, som böra tillmätas skattepolitiken. Delar av förslaget förefalla oförenliga med vårt samhälles rättsliga grund. I dessa ord kan jag sammanfatta min kritik, när jag yrkar remiss till vederbörande utskott.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Skatteberedningens förslag, som utgör underlaget för den på rik-dagens bord liggande proposition vi nu diskutera, har åstadkommit meningsskiljaktigheter och mött ett motstånd, som icke under lång tid har skådats i vårt land.

Detta kan inte ha sin orsak i att vårt folk inte vill påtaga sig de offer eller bära de bördor, som äro erforderliga för att genomföra sociala välfärdsåtgärder, för kulturell och materiell utveckling och för tryggheten av vår framtid. Under krigsåren har vårt folk burit bördor av skilda slag utan att knota, och det har inte heller tvekat att påtaga sig de kostnader, som fordras för åstadkommande av en bättre och tryggare försörjning av de gamla, för åstadkommande av bättre sjukvård eller stöd till det uppväxande släktet genom barnbidrag m. m.

Motståndet har berott på andra faktorer. En sådan är den föreslagna skärpningen av skattetrycket på förmögenheterna i förening med en relativt hög inkomstbeskattning, som framkallat farhågor och därav föranledd kritik. Man har fruktat, att den skärpta förmögenhetsbeskattningen jämte införandet av kvarlåtenskapsskatten kommer att undergräva viljan att spara och därmed möjligheterna att nybilda det kapital, som är oundgängligt för näringslivets utveckling.

Redan vid starten av denna utredning satte sig, kan man säga, finansministern i en oförmånlig utgångsställning. Han gjorde sig nämligen själv till ordförande i den skatteberedning, som skulle utreda skattefrågan, och därmed band han sig själv och fick inte den handlingsfrihet som hade varit behöfvig för att bedöma skatteförslaget i förhållande till de olika yttranden som inkommo över detsamma. Finansministern har därefter envist hållit fast vid sitt eget förslag. Jag vet inte, om orsaken härtill har varit den, att han ansåg detta förslags genomförande vara nödvändigt för att omskapa samhället, ty finansministern kunde väl inte tro att det var nödvändigt att lägga fram ett förslag, som mötte ett sådant motstånd och en sådan kritik, endast för att tillgodose vårt samhälles nuvarande ekonomiska behov. Ha vi gått igenom kristidens påfrestningar med alla de utgifter, som varit förenade därmed, och med skatter kunnat åstadkomma de statliga inkomster som erfordrats — låt vara att tidigare en del medel anskaffats genom upplåning och att det först på senare tid blivit jämvikt därvidlag — så hade det, menar jag, varit möjligt att åstadkomma ett skatte-

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
Förslag, som icke hade behövt möta ett sådant motstånd som det föreliggande förslaget och som ändå hade gett de lägre inkomsttagarna en betydande och nödvändig skattelättnad.

Härtill kommer naturligtvis att finansministern, därigenom att han kommit med förslaget om den nya kvarlåtenskapsskatten, vilken inte står i överensstämmelse med hävdvunna principer i vårt land, mött ytterligare motstånd, icke minst därför att en mycket olycklig motivering har presterats för detta förslag. Jag syftar på den motiveringen att man har sagt, att när en person avlider och efterlämnar förmögenhet, har en *skuld* till staten uppkommit, som skall gäldas ur hans förmögenhet. Denna motivering har i vida kretsar hos vårt folk framkallat missnöje och förvåning. Man kan inte förstå, att en person, som varit sparsam och omtänksam och velat lämna något efter sig i arv åt sina barn, därigenom att han sparat skulle ha ådragit sig en skuld till det allmänna. Man frestas nästan att citera Johan Henrik Kellgrens ord i den bekanta dikten »Dumboms leverne»: »En hans finansplan, väl förtjänt att nämnas för sin nyhets skull», nämligen: »Ju mer man lånar, dess mer man sätter sig i skuld.» Om man travesterar detta, skulle man väl få säga i fråga om den föreslagna skatten, att »ju mer man sparar, dess mera ökar man sin skuld»!

Hela denna uppfattning om att medborgaren sätter sig i skuld till staten ha vi svårt att förstå. Vi kunna förstå, när staten tar ut skatt för samhällliga behov, men att de medborgare, som med sparsamhet, energi och uppoffring förmå åstadkomma ett visst samlat kapital, därigenom skulle ha ådragit sig en skuld till staten, det torde vara ganska svårt att göra klart för dem.

Sällan har ett förslag från en statlig utredningskommitté mötts av en så stark och enhällig kritik från remissinstanserna som detta förslag. Praktiskt taget alla dessa ha haft mer eller mindre starka invändningar att göra. Kritiken har ingalunda kommit endast från borgerligt håll. Bland dem som avstyrkt skatteförslaget befinna sig många av finansministerns egna partivänner, t. ex. överståthållaren och flera landshövdingar. Även Kooperativa förbundet, vars medlemmar till övervägande del torde vara politiskt mantalsskrivna inom det socialdemokratiska partiet, har gått emot förslaget, och näringslivets organisationer ha ju ansett, att de föreslagna skatterna skulle komma att skadligt motverka utvecklingen inom näringslivet.

Trots att många framstående män inom det socialdemokratiska partiet kritiserat skatteförslaget i den offentliga debatten, synes finansministern ändå ha tillmätt denna kritik ytterst ringa vikt. Tydligen har han dock till slut kommit på andra tankar, ty han har ju i propositionen i viss mån retirerat från den ställning, som han intagit i utredningsförslaget. Den proposition i skattefrågan, som nu ligger på riksdagens bord, innebär nämligen i jämförelse med det förslag, som kom från beredningen, vissa förbättringar. Det är uppenbart att kritiken dock till slut gjort verkan och att det måste vara så att förbättringarna i propositionen bero på denna kritik och inte på herr Wigforss egen vilja.

Först noterar man med tillfredsställelse att lättnaderna i fråga om inkomstskatten belöpa sig till omkring 360 miljoner kronor mer än vad som var förutsättningen för kommittéförslaget. Ännu i december månad förra året ansåg finansministern, att dessa lättnader borde ståna vid halva denna summa; minskningen åstadkoms genom att finansministern räknar med en uttagningsprocent av 100 i stället för 110. Detta kan man ju med tillfredsställelse konstatera.

I fråga om förmögenhetsbeskattningen höjes gränsen för den skattepliktiga förmögenheten från 20 000 till 30 000 kronor och i fråga om kvarlåtenskapsskatten från 25 000 till 30 000 kronor. Den högsta procentsatsen i skiktskalan

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
för den sistnämnda har ju också sänkts från 60 till 50, allt i jämförelse med beredningens förslag. Dessutom införes provisoriskt en spärregel, så att statsskatt och kommunalskatt tillsammans icke skola få överstiga 80 procent av inkomsten. Härtill komma en del smärre justeringar på vissa punkter.

Även om man i och för sig kan hälsa de gjorda förbättringarna med tillfredsställelse, ha de ingalunda brutit udden av de väsentligaste invändningarna mot skatteberedningens förslag.

Även i övrigt kan på flera punkter kritik riktas emot propositionen. Det måste sålunda anses anmärkningsvärt, att finansministern icke presenterar någon noggrant genomförd beräkning av statens utgifter och inkomster i relation till nationalinkomsten för de närmaste åren, inte ens för nästa budgetår. Den finansplan finansministern lade fram för förra årets riksdag, kan icke ge tillräcklig vägledning härvidlag, då förutsättningarna för densamma, bland annat genom den ekonomiska utvecklingen, förskjutits. Det finns därför intet tillförlitligt material för bedömandet av skatteunderlagets storlek och av hur högt skattetrycket i sin helhet behöver vara, och detta borde ju vara den väsentligaste delen av hela skatteproblemet. Man frestas att dra den slutsatsen, att frågan om skattetryck och möjliga skattelättnader är en underordnad fråga för herr Wigforss och att det väsentliga för honom är att genom skattepolitiken åstadkomma en utjämning av inkomster och förmögenheter. Men frågan om samhällets ekonomiska organisation borde väl ändå dryftas i andra sammanhang än genom skattepolitiken.

De lättnader i inkomstbeskattningen, som föreslås i propositionen, äro välmotiverade och välkomna. Det är en riktig princip, att lättnader i första rummet böra komma dem till del som ha låga inkomster och stor försörjningsbörda. Om förslaget genomföres, blir det skattelättnader för familjer med ända upp till 25 000 kronors inkomst och för ensamstående med upp till 10 000 kronors inkomst. Det är glädjande att skattesänkningen kunnat bli så omfattande, att den stora massan av vårt folk blir delaktig av densamma. Sänkningen är dock trots allt relativt ringa, men detta sammanhänger ju med att statens utgifter ökats väsentligt under senare år, icke minst genom de stora sociala reformer som beslutats och varom allmän enighet rått. Har man accepterat reformerna, måste man också acceptera deras ekonomiska konsekvenser.

För större inkomsttagare inträder däremot en skatteskärpning. Givetvis hade det varit önskvärt, att man kunnat genomföra en sänkning för alla skattebetalare, men förutsättningar härför torde icke föreligga, i varje fall icke för närvarande, om man — som jag anser riktigt — skall bereda de mindre inkomsttagarna lättnader i första hand. Skulle det statsfinansiella läget framdeles medge skattelättnader även för större inkomsttagare, bör detta givetvis ske.

Om det statsfinansiella läget fordrar detta, är det principiellt berättigat att kräva en högre tribut i skattehänseende även av de större förmögenheterna. Så långt är jag villig att ge finansministern rätt i fråga om avvägningen av beskattningen. Men på detta område bör man gå fram på ett sådant sätt att icke sparsamhetsviljan och produktionen taga skada därav. Om skattebördan för starkt förskjutes från inkomsterna till förmögenheterna, kan det uppstå stora svårigheter för näringslivet likaväl som för den enskilde skattebetalaren. Om inkomstskatten samtidigt i sig själv är hög, skärpas dessa svårigheter ytterligare. Den starka kritik, som riktats mot skatteberedningens förslag, härleder sig just ur dessa omständigheter. Man befarar att det starkt ökade skattetrycket kommer att medföra stagnation inom näringslivet med minskad nationalinkomst som följd. Grunden för vårt ekonomiska framåtskridande skulle således löpa risk för att avsevärt försvagas.

Dessa farhågor tillmåter finansministern intet värde. Han anser att kritiken

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)

varken bevisat att så kommer att ske eller att den ens redovisat några bärande skäl för en sådan uppfattning. Men sunda förnuftet borde ju säga att dessa farhågor äro berättigade, även om någon direkt bevisning inte presterats. Herr Wigforss lär väl inte heller kunna bevisa, att en skärpning av förmögenhets-skatten inte kommer att få någon betydelse i de nämnda avseendena.

Den del av beredningens skatteförslag, som ådragit sig den skarpaste kritiken, är förslaget om en särskild kvarlåtenskapsskatt. På denna punkt är herr Wigforss ståndaktig. Han viker inte från sin ståndpunkt i den nu föreslagna propositionen, även om han gjort vissa uppmjukningar i beredningens förslag. Den principiella kritiken mot förslaget vill herr Wigforss inte taga någon som helst hänsyn till. Att en kvarlåtenskapsskatt skulle vara stötande för rättskänslan, kan eller vill herr Wigforss inte förstå. Han medger visserligen, att skatteskalorna i vissa led få direkt konfiskatorisk verkan, men han förklarar, att detta betyder föga, eftersom tämligen få förmögenhetsägare drabbas därav, och att kvarlåtenskapsskatten är ringa i förhållande till den årliga förmögenhetstillväxten. Herr Wigforss har tydligen ingen känsla för att rättssäkerheten måste vara lika för alla. Då statens intäkter av kvarlåtenskapsskatten bli ytterst ringa, kan det bärande motivet för dess införande inte vara att skaffa medel för att bestrida statens utgifter, utan syftet måste vara ett annat.

Att finansministern eftersträvar en kraftig utjämning av inkomster och förmögenheter är tydligt, men kanske han också har andra syftemål i sikte. Det är kanske hans mening att via skattevägen söka genomföra en annan samhällsordning här i landet. Skulle så vara fallet, bör en så viktig och för hela samhället genomgripande fråga icke lösas på omvägen över skattelagstiftningen. Det svenska folket bör direkt få taga ställning till om det vill ha en socialistisk produktionsordning eller ett fritt näringsliv.

Spörsmålet om syftet med förslaget behandlas såsom jag tidigare nämnt i remissyttranden av personer såväl inom näringslivet som inom administrationen, vilka stå finansministern mycket nära. Jag tillåter mig att återge innehållet i denna del av ett yttrande, som har avgivits av landshövdingen i Gävleborgs län, som tillika är en inflytelserik ledamot av denna kammare. Han säger: beskattningsinstrumentet kan begagnas i olika syften, bland vilka i detta sammanhang framträda tre: det renodlat statsfinansiella, att bereda budgeten ett visst intäktsbelopp; det penningpolitiska, nu aktualiserat i programmet sterilisering av köpkraft; det socialekonomiska, att framkalla eller befrämja en omvandling av samhällets sociala struktur genom en omfördelning av inkomst eller av förmögenhet. Skatteberedningens förslag är av natur att aktualisera det tredje av dessa syften, ehuru därom knappast förekommer något i dess betänkande.

Det är ganska betecknande att en så klarsynt person, som bör känna dessa förhållanden väl, likväl yttrar sig på ett sådant sätt. Man kan inte helt negligera ett dylikt uttalande, och inte heller kan man ge det sken av att det inte skulle vara ett objektiva omdöme om det föreliggande förslaget.

De skäl, som anförts mot kvarlåtenskapsskatten, kvarstå med oförminskad bärkraft. Den skulle bland annat komma att verka mycket orättvist i praktiskt hänseende. En familj, som investerar sin förmögenhet helt eller delvis i barnens utbildning för att de genom denna skola kunna erhålla goda anställningar i allmän eller enskild tjänst, slipper mycket lindrigt undan denna beskattning eller drabbas kanske icke alls, medan en annan familj, som vill lämna sin förmögenhet i arv åt barnen för att dessa skola finna sin utkomst som egna förelagare inom det fria näringslivet, drabbas mycket hårt. Människornas skötsamhet och duglighet äro också mycket olika. En person är sparsam och söker ständigt utöka sina förmögenhetstillgångar. Han får betala icke oväsent-

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
liga belopp i förmögenhetsskatt, om förmögenheten ökar, och vid hans bortgång kommer kvarlåtenskapsskatt att utgå. En annan är slösaktig och tänker inte alls på att ekonomiskt gardera sig för framtiden. Han lever upp sina inkomster utan att spara något och slipper således både förmögenhets- och kvarlåtenskapsskatt. Om de sparsamma veta med sig, att ökad inkomst och ökad kapitalbildning komma staten till godo i stor utsträckning och icke resultera i nämnvärt förbättrad ekonomisk ställning för dem själva, så måste lusten att göra sitt yttersta i arbetet och viljan att lägga undan sparmedel undergrävas.

Om detta borde det, tycker man, väl inte kunna råda mer än en mening. Men herr Wigforss deklarerar en rakt motsatt uppfattning och menar, att människorna komma att ta ut sina krafter för att öka sina inkomster för barnens upfostran o. d. ifall beskattningen är hög. Denna skulle således vara en drivfjäder till ökad inkomstbildning. Vad skall man kalla en sådan uppfattning? Uttrycket *opsykologisk* ligger nära till hands.

De höga skatterna måste dessutom leda till att företagare investera så mycket som möjligt i företagen eller taga ut sina inkomster på ett sådant sätt att inkomsterna bli fria från skatt. Man kan säga att det blir ett skattetänkande. Vid planläggningar, som de utföra, företag, som de sätta i gång, eller utvidgningar komma de att först överväga, hur hög skatten blir, om det blir någon vinst eller förmögenheten ökas. Ett sådant skattetänkande bör ju om möjligt undvikas, eftersom det ju utgör ett hinder för samhällets ekonomiska utveckling. Och kanske mången gång inkomsterna komma att användas på ett sätt som varken från samhällets eller den enskildes synpunkt kan vara förmånligt.

Såväl praktiskt som även rent tekniskt skulle det i många fall innebära stora svårigheter att betala kvarlåtenskapsskatt. Detta gäller särskilt för jordbruket, som i regel har jämförelsevis stort kapital investerat i byggnader och maskiner. Då det således i regel har ont om mera likvida tillgångar, skulle det sannolikt i vissa fall bli omöjligt att betala kvarlåtenskapsskatt utan att låna upp pengar, och det skulle ju vara att skapa alldeles orimliga förhållanden.

Kvarlåtenskapsskatten strider även mot vår rättsuppfattning, är praktiskt otymplig och behövs icke för att täcka statens utgifter, och den kommer säkerligen att verka mycket ojämnt. Slutsatsen kan icke bli annan än att förslaget därom ej bör bifallas. Någon höjning av uttagsprocenten för inkomstskatten behöver för den skull ingalunda ske.

Även mot höjningen av bolagsbeskattningen har riktats kritik. Det ligger mycket berättigat i denna kritik, men skälen för en höjning ha ändå kanske ett visst berättigande, något som jag nu inte skall gå närmare in på.

Jag hälsar med tillfredsställelse att de skattefria avdragen för barnen föreslås avvecklade och ersatta med kontanta barnbidrag. Denna reform kommer att bli till stort gagn för barnfamiljer med begränsade inkomster, som inte haft möjlighet att utnyttja avdragen i tillräcklig utsträckning eller inte alls.

Däremot kan det parti jag representerar icke vara tillfredsställt med att dyrortsgrupperingen av de skattefria avdragen bibehållas. Den motivering som finansministern anför för dyrortsgrupperingens fortbestånd i detta avseende är icke bärande. Skattebetalarna inom de högre dyrortsgrupperna ha som regel erhållit kompensation för de högre levnadskostnaderna genom högre inkomster. Någon anledning att lämna dubbel kompensation även genom högre skatteavdrag kan därför inte finnas.

Till sist vill jag framhålla, att det parti jag tillhör är berett att medverka till en sådan skattepolitik, att statens nödvändiga utgifter kunna täckas, sär-

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
skilt då med tanke på att staten bör bereda medborgarna en god social omvårdnad. Vi vilja också medverka till att skattebördan fördelas rättvist, men vi måste motsätta oss sådana skattereformer, som äga helt andra syften och vilkas genomförande skulle kunna verka hämmande på det ekonomiska framåtskridandet.

Herr **Öhman**: Herr talman! När man lyssnar till de borgerliga partiledarnas deklamationer i denna debatt och jämför dem med den larmande presspropaganda, som förts mot det planerade skatteförslaget under de senaste månaderna, kan man inte undgå att lägga märke till en ganska påtaglig skillnad. Det är betydligt större moderation i den kritik, som här har utvecklats, än den som vi ha vant oss att läsa i den press som företräder den borgerliga oppositionen. När jag till en början hörde herr Elon Andersson, fick jag nästan den känslan, att han med tämligen stor tillfredsställelse inkasserade det förslag, som nu ligger på riksdagens bord. Jag fick delvis samma intryck i början av herr Domös anförande, men efter en stund kom det ju fram, att vad man på det hållet hälsade med tillfredsställelse var bara de skattesänkningar, som föreslås för vissa grupper, under det att man däremot motsätter sig varje höjning av skatterna för andra.

Den borgerliga oppositionen saknar enligt mitt sätt att se alltjämt ett hållbart alternativ till skatteberedningens förslag, som i huvudsak ligger till grund för den proposition som nu är föremål för remiss. Från de borgerligas sida nöjer man sig i stort sett med att i huvudsakligen allmänna ordalag förorda skattesänkningar för alla, men hur i så fall de beslutade socialreformerna skola finansieras, bekymrar däremot inte den borgerliga oppositionen ett dyft, trots att de borgerliga voro mycket stora reformvänner åtminstone i tal och skrift under den senaste valrörelsen.

Jag måste säga att regeringen däremot har klart och otvetydigt sagt ifrån att detta skatteprogram är nödvändigt, ty staten behöver större skatteintäkter nu än före kriget för att kunna fullfölja det reformprogram, som riksdagen delvis har beslutat, och i finansministerns proposition framföres dessutom den meningen, att skattepolitiken bör vara ett instrument för att åstadkomma en inkomstutjämning. Regeringen har alltså tämligen klart redovisat sina syften, och talet från borgerligt håll om att mer eller mindre lömska socialiseringsplaner skulle dölja sig i skatteförslaget saknar ju varje verkligt underlag.

Det kommunistiska partiet, som jag företräder, har medverkat vid utformningen av skatteberedningens förslag, och vi ha endast på en punkt anført ett säryrkande, nämligen i fråga om engångsskatten på de stora förmögenheterna. Att det kommunistiska partiet intar en positiv ställning till det föreliggande skatteförslaget, betyder emellertid inte att vi i och med detta förslags genomförande anse, att allt är fixt och färdigt, ty vi ha den ståndpunkten, att man inte gärna kan utforma en skattepolitik, som motsvarar vårt nuvarande samhälles krav och behov, utan att ställa in skattefrågan i dess sammanhang med hela den ekonomiska politik som statsmakterna måste föra. Om man diskuterar skattefrågan isolerat, uppnår man ett mycket begränsat resultat, och någonting som skulle göra skäl för benämningen »ekonomisk och social rättvisa» kan man icke uppnå enbart med skattepolitikens hjälp. Ty skattepolitiken rör sig ju endast om fördelningen av statsutgifternas börda mellan de olika inkomsttagarna, men genom detta fördelningsproblem löses i själva verket icke de samhällsekonomiska frågor som alltmer poeka på sin lösning. I varje fall löser man därmed inte huvudproblemet, som ju är att utnyttja våra produktiva resurser, vår teknik och vår vetenskap, så att hela folkets materiella och kulturella standard väsentligen kan höjas. Huvudfrågan i den ekonomiska

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
politiken, av vilken skattefrågan för närvarande är en mycket betydande del, är enligt den mening vi företräda inte att åstadkomma inkomstutjämning i och för sig utan en planerad behovsproduktion, en stegring av produktiviteten i samhället och ett sådant äganderättsförhållande till avgörande produktionsmedel, som garanterar höjd standard för den överväldigande majoriteten av landets folk. För att uppnå detta fordras emellertid en annan ekonomisk och social ordning än den vi ha för närvarande.

I ett modernt samhälle, organiserat så att våra samlade resurser utnyttjas för att främja folkets behov och inte monopolkapitalets vinstintresse, skulle skattefrågan komma att spela en mycket underordnad roll. Det är ju i och för sig ett tämligen, jag vill nästan säga onormalt förhållande, att som nu är fallet ungefär 80 procent av statens utgifter skola finansieras skattevägen och endast omkring 20 procent skola komma på annat sätt. Förhållandet borde väl närmast vara omvänt, så att kanske 80 procent av statsinkomsterna skulle komma från den produktiva verksamheten och de återstående procenten skattevägen. Jag tror att vi om vi organiserade vårt samhälle på det sättet, skulle vi också kunna tillfredsställa både högerns och folkpartiets krav på skattesänkning för alla. Men det förutsätter att vissa medborgargrupper här i landet få uppge sin nuvarande privilegierade ställning. Det förutsätter nationalisering av naturrikedomarna, av den monopoliserade storindustrin, av försäkringsväsendet, av bankerna o. s. v. Om en sådan politik genomföres, vilket ju förövrigt förutsättes i arbetarrörelsens efterkrigsprogram, behöva vi inte diskutera så mycket om skatteavvägningen. Då bli skatterna endast ett komplement, med vilkas hjälp statsmakterna kunna reglera den samhällsekonomiska balans, varom man från borgerligt håll har talat så mycket under den senaste tiden. Jag har emellertid för närvarande ingen förhoppning att vinna vare sig regeringspartiet eller de partier, som nu klaga värst över skattetrycket, för så resoluta ingripanden som jag här antytt, och därför måste vi tills vidare syssla med skattepolitikens utformning på det gamla och enligt mitt sätt att se något förlegade sättet.

Man har ju i skattedebatten -- även här i dag -- talat en del om nödvändigheten av en rättvis beskattning, men jag har förgäves både i pressen och på möten sökt finna en definition på vad man i det fallet anser är rättvist. En sådan definition har ännu ingen kunnat ge helt enkelt därför att om man talar om rättvisa i detta sammanhang förfaller man bara till innehållslöst frassvarveri. Frågan om skattetrycket tillhör inte de moraliska kategorierna och kan därför inte bedömas utifrån några moraliska synpunkter, utan det är en materiell företeelse, som med större eller mindre tyngd drabbar alla medborgare i samhället.

Men jag måste understryka, att om någon samhällsgrupp verkligen har fog för sin klagan över skattebördan, är det ändå de små inkomsttagarna, arbetarklassen och med denna i inkomstavseende jämställda folkgrupper. Under krigsåren har ju den förda skattepolitiken framför allt drabbat dessa mindre inkomsttagare, och vi kunna icke ta ställning till framtidens skattepolitik utan att också ta hänsyn till de senaste årens skattepolitik. Såväl de direkta som de indirekta skatterna ha drabbat framför allt de små inkomsttagarna. Jag ber härvidlag att få hänvisa till den undersökning om skattetrycket, som publicerades som bilaga till 1944 års statsverksproposition. Där kom man till det resultatet beträffande den indirekta beskattningen, att denna drabbade gift person med ett barn med icke mindre än 14,1 procent av inkomsten, om denna uppgick till 1 300 kronor, och med 10,1 procent, om nettoinkomsten var 4 000 kronor. En som hade en nettoinkomst på 30 000 kronor slapp däremot undan med endast 3,8 procent av sin inkomst i indirekt skatt, och för dem som hade lyckan

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
att få en nettoinkomst på 100 000 kronor sjönk den indirekta skattens andel till endast 1,4 procent. Siffrorna visa, att den indirekta skatten framför allt drabbar dem som ha det svårast med sin utkomst i samhället. Samma tendens i skattetrycket har gjort sig gällande under krigsåren också när det gällt den direkta beskattningen. Av den beräkning, som nu har utförts av skatteberedningen angående skattetrycket åren 1939—1945, framgår att en inkomsttagare med 2 000 kronor i årsinkomst har under dessa år fått vidkännas en skatte-stegring med icke mindre än 161,5 procent. De, som haft 4 000 kronor i årsinkomst, ha fått vidkännas en skattestegring under samma tid på 156,2 procent, men för de verkligt stora inkomsttagarna, sådana som ha haft en årsinkomst på 200 000 kronor, uppgår stegringen bara till 100,9 procent om man jämför åren 1939 och 1945. Och om man tar hänsyn till den försämring av penningvärdet, som skett, blir ju snedbelastningen i skattetrycket till de mindre inkomsttagarnas nackdel ännu mera påtaglig.

Man upptäcker för övrigt samma tendens att klämma åt de mindre bärkraftiga till förmån för de kapitalstarka, när man tittar på förmögenhetsskatten. Även här ha de mindre fått den största skattestegringen. Enligt skatteberedningens utredning har sålunda skattebördan för förmögenheter under 10 000 kronor ökat med 150 procent från 1936 till 1943, under det att de verkligt stora förmögenheterna, sådana som ligga på 5 000 000-strecket, ha sluppit undan med en skattehöjning på endast 13,7 procent.

Det är således uppenbart, att skattepolitikens hittillsvarande utformning har tagit sikte på att lasta över de tyngsta bördorna på de befolkningsgrupper, som äro de minst bärkraftiga, under det att de stora inkomsttagarna, de stora förmögenheterna och aktiebolagen däremot ha sluppit alldeles för lindrigt undan skattetrycket. Det är inte minst därför som man har anledning att med tillfredsställelse hälsa, att enligt regeringens förslag nu en viss omfördelning skall genomföras till de mindre inkomsttagarnas fördel och på bekostnad av de stora inkomsterna, de stora förmögenheterna och kvarlåtenskaperna.

Nu hävdar man från den borgerliga oppositionens sida, framför allt från högern och folkpartiet, att den föreslagna aktiebolagsbeskattningen skulle verka ödeläggande på praktiskt taget all företagsamhet här i landet, på konsolideringen och utbyggnaden av redan förefintliga företag o. s. v. Jag måste verkligen säga, att hela detta resonemang nog i allmänhet måste karakteriseras som löst prat utan verkligt underlag. I regeringens förslag beräknas ökningen av aktiebolagsskatten ge 80 miljoner kronor om året, en utgiftssumma, som mycket väl ryms inom de redovisade vinstmarginalerna. Man har från reservanternas sida i skatteberedningen hävdad den meningen, att den höjning i aktiebolagsskatten, som skett under krigsåren, är så betydande, att någon ytterligare höjning nu inte är möjlig. Denna ståndpunkt saknar liksom det mesta av vad oppositionen har anfört i dessa frågor också sakligt hållbart underlag. Jag vill i det sammanhanget hänvisa till de uppgifter, som lämnats av industriens utredningsinstitut angående inkomster och investeringar inom den svenska industrien under åren 1937—1944. Av denna utredning framgår, att de undersökta företagen år 1937 lämnade en vinst efter beskattningen på 121,8 miljoner kronor, och år 1944 hade vinstsumman, fortfarande efter det att beskattningen var gjord, stigit till 132,5 miljoner kronor, således en ganska betydande vinstökning trots den höjning av aktiebolagsskatterna, som ägt rum under krigsåren och som enligt oppositionens mening skulle märkera maximum av vad som vore möjligt att ta in den vägen. Till dessa uppgifter bör också fogas, att dessa företags fonderingar under samma tid ökade från 43 till över 48 miljoner kronor, och ändå voro investeringarna minst lika stora som under 1930-talets högkonjunktur.

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)

Dessutom skola vi inte glömma bort den fria avskrivningsrätt, som aktiebolagen erhöles 1938. Den har givit dem den bästa tänkbara säkerhetsventil för att skydda sina konsolideringssträvanden, och dessutom är den ett alldeles utomordentligt gömställe för vinster, som bolagen icke anse opportunt att of-fentligen redovisa.

Lägger man så slutligen därtill det förhållandet, att aktiebolagen genom in-förandet av källskatten innevarande år fingo sina skattereserver disponibla — skattereserverna uppskattas till mellan 600 och 700 miljoner kronor — så är det klart, att den föreslagna höjningen av bolagsskatten inte kan anses för hög utan snarare motsatsen. Det är ju så, att enbart de under 1945 och 1946 fon-derade skattemedlen räcka i åtta år till att betala den nu föreslagna skattehö-jningen för aktiebolagen.

Frågan om förmögenhetsskatten, som har spelat en väldig roll i pressdebat-ten, borde väl egentligen numera vara förd ut ur stridslinjen, då regeringen i sin proposition har varit så pass tillmötesgående att den föreslår lägre skatt på alla förmögenheter upp till 100 000 kronor än vad de borgerliga reservanterna i skatteberedningen påyrkat. Därtill kommer, att skillnaden mellan regeringens skatteförslag och reservanternas är tämligen obetydlig ända upp till 300 000-kronorsgränsen. Då antalet förmögenhetsägare med över 300 000 kronor endast uppgår till summa sammarum 7 000 personer i detta land, borde väl, tycker jag, inte ens folkpartiet finna någon särskild anledning att slå vakt om detta lilla skikt av förmögenhetsägare, som inte ens med bästa vilja i världen kunna hän-föras till småspararnas kategori.

Kvarlåtenskapsskatten har ju fått tjänstgöra som det grova slagträet i den borgerliga propagandan mot arbetarpartiernas skatteförslag. Att härvidlag den grövsta demagogi och de mest uppenbara förvanskningar av skattens syfte och inverkan på den ekonomiska utvecklingen tagits i bruk är bara ett av uttrycken för den försimpling av de politiska stridsmetoderna, som den borgerliga oppo-sitionen har förfallit till.

Nu föreslås emellertid i propositionen, att gränsen för kvarlåtenskapsskattens verkan skall höjas till 30 000 kronor. ett förslag, som vi från kommunistiskt håll hälsa med den största tillfredsställelse. Ty genom denna höjning av grän-sen kan man nog i allmänhet anse, att ingen kvarlåtenskap, som uppstått ge-nom eget arbete och sparande, kommer att beskattas. Däremot anse vi, att kvar-låtenskapsskatt på de stora arven, som inte äro resultatet av sparande utan av spekulatlon och oskäligen företagarvinster, är ett allmänt samhällsintresse. Pro-positionsens förslag innebär ju, att över hälften av de 40 miljoner kronor, som skatten beräknas skola ge, kommer att uttas från kvarlåtenskap på över 500 000 kronor, och det förslaget anse vi vara av den art, att man icke ur några håll-bara synpunkter har anledning att gå emot detsamma. Det kommer alltså att få odelat stöd från kommunisternas sida.

Den borgerliga oppositionens tal om att kvarlåtenskapsskatten skulle under-gräva kapitalbildningen och verka menligt på den ekonomiska utvecklingen har jag verkligen svårt för att kunna tillmäta någon allvarlig betydelse. Jag vill i det sammanhanget bara hänvisa till att under de senaste åren ha de stora förmögenheterna ökat med icke mindre än 1 800 miljoner kronor om året. Om nu 40 miljoner om året av denna förmögenhetsökning överföres från de enskilda till det allmänna, så återstår det ju ändå en försvarlig privat kapitalökning på 1 760 miljoner kronor om året, och det borde verkligen räcka en god stund och borde också kunna tillfredsställa de högst ställda anspråk från de borgerligas sida.

När politikerna från borgerligt håll gå till storms emot kvarlåtenskapsskat-ten, har man en bestämd känsla av att det inte alls är det allmännas intressen

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
de tjäna, utan de dra i fält för att skydda ett litet fåtals ekonomiska och sociala privilegier.

Som jag inledningsvis nämnde har det från kommunistiskt håll i skatteberedningen framförts förslag om att en engångsskatt uttas på stora förmögenheter i enlighet med de principiella uttalanden i saken, som gjordes av samtliga partier år 1940. Detta förslag från vår sida har inte beaktats av skatteberedningens majoritet och inte heller av finansministern i den föreliggande propositionen. Vi kunna emellertid inte finna, att de skäl, som anförts emot vårt förslag — skäl som huvudsakligen sagts vara av teknisk natur — äro hållbara, och därför komma vi också från vårt partis sida att vidhålla förslaget om en uttagning av en engångsskatt på de stora förmögenheterna. Vi anse det nämligen inte mer än rimligt, att de stora inkomsttagarna och förmögenhetsägarna, som fått 6 å 7 miljarder kronor i redovisad nettovinst på krigsåren, återbetala några miljoner kronor till folket och staten i form av en engångsskatt i enlighet med de normer, som vi reservationsvis ha framfört i skatteberedningen.

Det förslag, som regeringen nu framlägger och som kompletterar skattepropositionen, nämligen förslaget om att införa allmänna barnbidrag på 260 kronor om året per barn, är ju enbart att hälsa med den största tillfredsställelse, då det dels innebär en välkommen lättnad för de stora barnfamiljerna med små inkomster, dels samtidigt — och det lägger jag den icke minsta vikten vid — innebär ett principiellt erkännande från statens sida av samhällets ansvar för barnens vård och uppfostran, en ståndpunkt, som för övrigt sammanfaller med det förslag, som tidigare i motion framförts från kommunistiskt håll här i riksdagen.

Till sist, herr talman, skulle jag vilja som allmänt omdöme om den föreliggande propositionen säga, att den utan tvivel innebär ett steg framåt. De skattelättnader, som föreslås för mindre inkomsttagare, äro ett steg i rätt riktning, men de få självfallet inte betraktas som någon slutpunkt. Också de nu föreslagna skatterna drabba arbetarna och med dem jämställda i alltför hög grad. Den förändring i uttagningsprocenten, som finansminister Wigforss förutsätter i propositionen, har naturligtvis icke bara en sida. Den ytterligare skattelättnad, som framkommer enligt denna metod, faller ju till oproportionerligt stor del på de stora inkomsttagarna. Det kan därför diskuteras, om inte en ytterligare skattesänkning för de små inkomsttagarna borde åstadkommas exempelvis genom en ytterligare höjning av ordsbidragen.

Hans excellens herr statsministern **Erlander**: Herr talman! Skattdiskussionen har pågått så länge, att det är ganska svårt att i densamma komma med några nya synpunkter. När nu representanter för alla de fyra, mer eller mindre välvilliga oppositionspartierna ha haft ordet, kan det kanske i alla fall tillåtas, att även regeringspartiet säger ett ord, utan att jag har den ringaste pretention på att överträffa de fyra föregående talarna. Jag kommer liksom de att säga saker, som inte äro sensationella och inte nya. Först ett par reflexioner med anledning av vad som sagts här i dag.

Herr Domö gjorde sig lustig över att propositionen saknade en näringsstatistisk utredning. Han trodde, att den bristande näringsstatistiken hade i förarbetena till propositionen ersatts av en valstatistisk bearbetning. Regeringen skulle ha lagt sitt förslag så, att man skulle fånga in den största möjliga delen av väljaropinionen för förslaget. Ja, herr Domö, men vad skall man då säga om den borgerliga oppositionen, som för sin räkning begär tillgodoskrivande av allting i svensk politik, som är populärt? Den är med om alla utgifter, den är med om de sociala utgifterna. Där råder ingen tveksamhet, där darrar man inte på målet. Den är också med om alla skattesänk-

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
ningar. Den vill gå precis lika långt som regeringspartiet. Jag tillåter mig att fråga: är inte detta ett ännu vårdslösare friande till väljaropinionen än vad regeringen gör sig skyldig till när den säger: »Vi ta ansvaret för de sociala utgifterna, vi ta ansvaret för försvarsutgifterna och för vissa skattesänkningar, men tyvärr måste dessa ting kompenseras genom höjningar av andra skatter.»

Den andra randanmärkningen till herr Domös anförande var den, att han tycker, att vi från regeringshåll alltför lätt bort den kritik, som har kommit mot den Wigforskska skattekommitténs förslag, därför att det skulle kränka grundlagen. Jag vill, herr talman, deklarerera, att om anklagelsen vore riktig, om majoritets- och regeringspartiet utan vidare ville sätta sig över grundlagens bestämmelser, skulle det vara en ytterligt allvarlig anklagelse. Vi skulle snabbt hamna i kaos, om vi tillåte oss någonting sådant. Jag skall emellertid inte ta upp diskussionen om grundlagsenligheten; jag vill bara konstatera, att om anklagelsen hade varit riktig, skulle jag betrakta den såsom allvarlig. Vi bestrida emellertid anklagelsens riktighet. Jag vill här hänvisa till vad justitieministern har gett offentlighet åt. Jag tror, att hans bevisning är bindande. Med stöd av praktiskt taget hela den svenska expertisen — med ett, möjligtvis två, undantag — visar han upp, att enligt vad man hittills har betraktat såsom riktig grundlagstolkning föreligger det ingen spänning mellan vårt förslag och grundlagens bestämmelser. Justitieministerns utredning i ärendet visar, att regeringspartiet ingalunda tagit denna anmärkning lättvindigt och försökt vifta bort den med några billiga kvickheter, såsom herr Domö antydde.

Det är naturligt, att alla grupper i vårt land ha hoppats på skattesänkningar. Det är också naturligt, att den omständigheten, att för vissa grupper skattesänkningarna uteblivit och kanske till och med ersättas av skattehöjningar, väcker besvikelse och missnöje. Den besvikelsen och det missnöjet bli desto större, som man tydligen haft alldeles överdrivna föreställningar om Sveriges statsfinansiella läge. Det talas ju så mycket om att det är nödvändigt att sprida kännedom om fakta, för att man inte skall komma i sådana situationer, att folkopinionen tror, att det är möjligt att göra ting, som inte ligga inom det möjligas räckhåll. Här finns ett utmärkt exempel på att man kan ha anledning att bedriva upplysningsverksamhet.

När man här har föreställt sig, att det fanns ett betydande utrymme för skattesänkningar, vågar jag påstå, att det beror på bristande kännedom om vår ekonomiska situation. Jag behöver inte erinra kammaren om hur kriget medförde en belastning för oss, en belastning som innebar en sänkning av vårt produktionsresultat och samtidigt en stark stegring av statens utgifter. Vi försökte möta detta genom en höjning av skatterna. Då fingo vi skatterna upp till den höjd, som vi ha för närvarande. Men det räckte inte. Vi fingo årligen skuldsätta oss. Enbart på driftbudgeten — jag bryr mig inte om att räkna kapitalbudgeten, ty man kan säga, att där är det fråga om investeringar, som vi få igen — blev underskottet, som kammarens ledamöter väl känna till, icke mindre än 6½ miljarder. Det var direkta utgifter för konsumtion, vilka vi icke kunde täcka med skatter.

Vi ha därefter gemensamt varit med om att driva de sociala utgifterna i höjden. Jag betonar ordet *gemensamt*.

Höga skatter äro alltid ägnade att väcka missnöje, men de borde vara lättare att bära, när man vet, att staten använder skattebetalarnas pengar på ett sätt, som vunnit gillande, inte bara hos en knapp riksdagsmajoritet, utan hos hela den svenska riksdagen. Det är klart att en riksdagsmajoritet kan tvingas att fatta beslut, även om den får en minoritet och till och med en stor minoritet

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)

emot sig, men i det nuvarande läget, då den politiska debatten föres i en ton, som om nationen vore uppdelad i två läger, som inte begripa varandras språk, måste det vara en stor tillgång att veta, att staten använder skattebetalarnas medel till utgifter, om vilka det icke har rätt ens diskussion i de flesta fall och i varje händelse icke strid. Det är en sak, som vi skola vara tacksamma för. Vilken finansminister som än skall klara vår finansiella situation, måste det var värdefullt, att det ligger till på det sättet.

Nu säger man från den borgerliga oppositionens sida — om vi skola ta den för sig — att vi bedöma läget för pessimistiskt. Enligt denna oppositions mening skulle vi kunna klara de här gemensamt beslutade utgifterna och skattesänkningarna utan att få kompensation på något annat håll. Här har skymtat ett resonemang både hos herr Elon Andersson och hos herr Domö, om vilket jag tror, att vi ha all anledning att närmare fråga vad de tänka sig. De erinra om att 1946 antydde finansministern lämpligheten av att underbalansera budgeten. Jag vill fråga både herr Elon Andersson och herr Domö, om det verkligen är herrarnas mening, att vi år 1947 under trycket av inflationshotet, som i dag framstår på ett helt annat sätt än vad det gjorde 1946, skulle föra en så lättsinnig finanspolitik som att underbalansera budgeten för att slippa en skattehöjning. Jag hoppas, att jag har missuppfattat oppositionens ledare på denna punkt, men jag måste ställa frågan, eftersom de båda två lekte med en tankegång, som jag måste säga på mig verkar utomordentligt äventyrlig.

Men om vi bortse från möjligheten att underbalansera budgeten, som jag tror, att varje sittande finansminister måste avvisa i nuvarande situation, kan man kanske säga från oppositionens sida, att vi ha underskattat inkomsterna, som komma att flöda in rikligare än vi beräknat. Man hänvisar då till att riksräkenskapsverket — inte finansministern — hade för det första fredsåret räknat med för låga penninginkomster. Men nu har man ju helt andra möjligheter att räkna. Vi veta ungefärligen, hur fredsekonomin ser ut. Det var inte så lätt ens för en så sakkunnig institution som riksräkenskapsverket att beräkna den ekonomiska utvecklingen under det första fredsåret. Jag tror därför inte, att det är riktigt, när man säger, att riksräkenskapsverket på nytt räknat fel och att man har anledning att motse en starkare stegring av penninginkomsterna och därför en starkare stegring av skatteinkomsterna än finansministern har räknat med. Men, om det så vore, skulle ingen vara mera glad än regeringen, i fall oppositionen finge rätt på denna punkt, ty vi ha fortfarande stor användning av stegrade inkomster. Som jag strax skall visa, blir skatten, trots att vi nu göra ett försök med en skattesänkning för huvudparten av landets medborgare, för den alldeles övervägande delen av Sveriges bönder och arbetare hård. Varför? Jo, därför att vi icke föreslagit ändring beträffande kommunalskatten. Damerna och herrarna bli förvånade, om ni slå upp propositionen och se, hur litet inkomstskattens sänkning påverkar skatten för exempelvis en ensamstående person i en kommun med 10 kronors kommunalskatt. Det finns där en serie tabeller, som jag hänvisar till. En 5 000-kronorsinkomsttagare får genom vårt förslag en sänkning av skatten på 115 kronor. Det är mycket, när det gäller statsskatten, men på grund av att kommunalskatten ligger där den ligger, blir ändå hans skatt efter skattesänkningen icke mindre än 807 kronor, alltså för en ensamstående inkomsttagare med 5 000 kronors inkomst. Detta gör, att det även efter detta skattesänkningförslag måste för regeringen framstå såsom nödvändigt att ge sig i kast med kommunalskatten. Om det, herr Domö, skulle bli så lyckligt, att vi få ett överskott på budgeten, kan herr Domö därför vara övertygad om att det för Sveriges skattebetalare finns ytterligt angelägna skattesänkningssuppgifter,

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
innan man kan säga, att man kan avstå från de skattehöjningar för större inkomstagare, som regeringen har föreslagit.

Blir det ett överskott, ha vi alltså sannerligen väl användning av det. Men tyvärr våga vi inte räkna med att det skall bli ett överskott. Finansministern har i propositionen på sidorna 118—120 lagt fram sina siffror för beräkningen av inkomst- och utgiftsutvecklingen under de närmaste åren. Herr Elon Andersson tyckte, att det inte var så särskilt mycket bevänt med detta. Det var inte en bindande bevisning, därför att det var så ytligt genomfört. Ja, redovisningen är inte fullständig, men jag vågar påstå, herr Elon Andersson, att beträffande de rörliga posterna, dem som det nu kan bli en verklig diskussion om, är det egentligen bara försvarsutgifterna som te sig ovissa. Det framgår av dessa sidor, att vi för nästa budgetår tidigare räknat med ett överskott på 334 miljoner. Det överskottet ätes redan under det budgetår, som börjar den 1 juli, till åtminstone mer än hälften upp av ökade utgifter. Barnbidragen ta 75 miljoner, vissa äldre pensioner ta 15, jordbruksregleringen tar 50, och man kan ju inte låta bli att se den sanningen i ögat, att statstjänarlönerna kunna komma att stiga. Hur mycket man där skall räkna med, vågar jag för närvarande inte yttra mig om.

Finansministern räknar med att budgetöverskottet minskas till 150 miljoner kronor. Jag tror uppriktigt sagt, att detta budgetöverskott är för högt räknat. Det kommer säkerligen att inträffa omständigheter, som göra, att vi få räkna med ett mindre överskott än de 150 miljoner kronor, som finansministern angivit. Att vi skulle få ett större överskott än de 150 miljonerna, tror jag inte vi våga räkna med. Sannolikheten talar för att vi få ett budgetöverskott på 100 miljoner kronor, när vi gå att göra upp budgeten för 1948/49. Men vi veta, att det blir utgiftsstegringar på åtminstone 400 miljoner kronor, eftersom folkpensionerna och barnbidragen då komma att belasta hela året.

Vi ha med andra ord att täcka 300 miljoner. Där finns det utrymme för inkomststegringar och även utrymme för de besparingsaktioner, som herr Domö talade om. Herr Domö nämnde två punkter, där besparingar voro möjliga. Han nämnde icke försvaret, utan han nämnde krisförvaltningen. I en tid, då världens oro driver oss till en skärpning av regleringarna, tror jag, att de miljoner, som herr Domö kan spara genom att minska krisförvaltningen, tyvärr inte bli så många. Han rekommenderade dessutom sparsamhet beträffande socialutgifterna. Där måste jag ställa min andra fråga till herr Domö: beträffande vilka socialutgifter anser herr Domö för närvarande, att det är möjligt att komma fram med besparingar av en sådan storleksordning, att det underskott, som det här är fråga om, skulle försvinna?

Detta är finansministerns bevisning för att den ekonomiska situationen kräver ett samlat skattetryck av ungefär den storleksordning som han förordar i propositionen. Det har icke framkommit någonting i oppositionens anföranden, som har kullslagit en enda siffra eller har rubbat en enda bokstav av finansministerns bevisning. Under sådana förhållanden tillåta vi oss att tro, att det förhåller sig så, att man skall vara mycket optimistisk, om man vågar sig på att inte ta ut de skatter som vi här föreslagit.

Men det är klart, att man kan diskutera, i vilka former som skatterna skolas ut och vem som skall betala skatterna.

Man behöver inte säga oss inom regeringen, att det är önskvärt, att medborgarna få behålla så mycket som möjligt av sina inkomster för fri disposition. Jag skulle till och med vilja formulera det så: även om det vore möjligt att bygga upp ett samhälle, där medelsanvändningen bleve bättre, om man toge från medborgarna en stor del av deras pengar och anvisade dem vägar för deras konsumtion, så tror jag, att det skulle vara ödesdigert, om

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)

man inte som princip för sitt handlande hade, att varje medborgare bör för sin egen konsumtion få råda över en så stor del av sina inkomster som möjligt.

I vårt samhälle ha ju de allra flesta medborgare så små inkomster, att deras konsumtionsval är i högsta grad begränsat. Friheten för en barnfamilj långt upp i medelklassen att välja vilka utgifter den vill göra är mycket liten. Kostnaderna för bostaden och maten och kläderna ta huvudparten av inkomsterna i anspråk, och ju lägre inkomsten är, desto mindre blir rörelsefriheten även innanför dessa poster, desto mindre möjligheter finns det att välja bostad, att välja kläder, att välja mat. Det är därför från våra utgångspunkter alldeles givet, att vill man skapa ett samhälle, där den ekonomiska friheten är så stor som möjligt, gäller det i första hand att för de breda massorna öka möjligheten av konsumtionsval, att akta sig för en beskattning, som tar ifrån dem så mycket att deras redan förut ringa rörelsefrihet ytterligare minskas. Från dessa utgångspunkter ha vi kommit till det resultatet, att även om man icke kan genomföra en skattesänkning generellt, så är det naturligt för regeringen att söka sänka de små inkomsttagarnas skatter.

Nu säga både herr Domö och herr Elon Andersson, att detta är en ny ståndpunkt för regeringspartiet och att vi ha drivits till den av oppositionen. Allt gott i landet kommer som bekant från oppositionen, så att det är inte konstigt, att det även på denna punkt är oppositionen, som tydligen genom sin skickliga argumentering övertygat socialdemokratien om lämpligheten av det fria konsumtionsvalet — en uppfattning som jag tror man skulle kunna finna belägg för inom vårt parti från femtio år tillbaka. Vi hade ett val år 1944. Det var just det året, då vi, som herr Elon Andersson sade, voro särskilt ovilliga att låta resonera med oss om skattesänkningar. Jag måste läsa upp vad som står i det socialdemokratiska valmanifestet av år 1944. Där står det: »Denna utbyggnad av socialpolitiken innebär ökade utgifter för det allmänna. Men ökade utgifter är icke detsamma som höjda skatter. Det fulla utnyttjandet av våra produktiva tillgångar, som socialdemokratien har ställt främst på sitt program för tiden efter kriget, skall genom en ökad produktion och en ökad nationalinkomst ge ett ökat skatteunderlag, och de sociala välfärdsanordningarna som härpå byggas utgöra ingen ny belastning av folkhushållet. En sådan höjning av skatteunderlaget kan i stället ge möjlighet att företaga en sänkning av beskattningen för de folkgrupper, där den känns hårdast. Socialdemokratien är medveten om att krigstidens stora allmänna utgifter ha tvingat fram en beskattning, som särskilt för de mindre och medelstora inkomsterna känns tryckande. Den ser som en av sina uppgifter under den närmaste tiden att här bringa lättnad och vill finna en avvägning, som kan möjliggöra detta utan att de trängande socialpolitiska uppgifterna eftersättas.» Vad blir det, herr talman, kvar av anklagelserna för att vi motvilligt och under hård fejd med oppositionen tvingats att gå in för ett skattesänkingsprogram, när vi redan år 1944 gått till val på ett program, som vi nu se ligger konkret på riksdagens bord?

Det är den ena saken. Vi vilja sänka skatterna för de lägre inkomsttagarna, men vi ha också ansett det vara naturligt att försöka sänka skatterna för landets många tusentals små sparare. De samla inte så mycket kapital, att det skänker dem någon makt i samhället. Men det skänker någonting annat. Det skänker dem själva en trygghetskänsla, som är omistlig. Det skänker dem också en känsla av samhörighet med det samhälle, i vilket de göra sin gärning. Och slutligen skall man inte se över axeln de hundratusentals små spararna. Sammanlagt betyder deras bidrag till kapitalförsörjningen kanske väl så mycket som det stora, mera automatiskt skeende sparandet. Vi ha ansett det vara

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.) naturligt, att dessa omständigheter — trivsel i samhället, trygghetskänslans spridande, sammanbindningen mellan deras intressen och samhället och värdet av att ha ett stort sparande ständigt pågående — motivera ett kraftigt stöd åt dessa små sparare. Vi föreslå därför förmögenhetsskattens borttagande på sparande upp till 30 000 kronor och i praktiken en lindring av beskattningen upp till 100 000 kronor, därigenom att man skär bort sambandet mellan inkomstskatten och förmögenhetsskatten.

Här är det dilemma, i vilket regeringen har befunnit sig: å ena sidan svårigheten att minska det samlade skattetrycket mera än vad vi ha gjort, när vi ha tagit bort omsättningskatten och krigskonjunkturskatten och föreslagit de justeringar, som nu ligga framför oss, å andra sidan nödvändigheten av en kraftig skattesänkning för de små inkomstagarna och för de små spararna. Vilka vägar skulle vi ha gått? Den frågan kan man icke vifta bort på det lättsinniga sätt, som oppositionens talesmän här gjort. Vi måste få en anvisning om vilka vägar vi skulle ha slagit in på.

Herr Domö snuddade vid den indirekta beskattningen. Ja, det verkar precis lika verklighetsfrämmande som talet om en underbalansering av budgeten i en tid av högkonjunktur och inflationsrisk. Sedan riksdagen har avvisat omsättningskatten praktiskt taget enhälligt, är det väl ändå inte sannolikt, att vi komma att skärpa de indirekta skatterna. Ingen annan av oppositionens talare har heller varit inne på någonting liknande, och jag tror inte, att det uppslaget tillhör den praktiska politikens område.

Sedan är det väl inte mycket kvar annat än att höja inkomstskatten på de högre inkomsterna, skärpa förmögenhetsskatten och skärpa skatten på arv. Om vi i vårt land hade sluppit den nästan hysteriska skattediskussion, som har pågått i pressen, och man i stället hade ägnat sig åt en sakdiskussion, är jag för min del övertygad om att vi liksom i England skulle ha kunnat nå enighet om vissa grundläggande principer. Vi borde alltså ha erkänt dessa premisser och så gått till frågan: hur skall man utifrån detta utgångsläge komma fram till ett skattesystem, som är minst störande för den enskilde och som innebär de minsta riskerna för näringslivet? Det har man inte velat. Man har i stället talat, som om det hade funnits andra utvägar.

Det är klart, att denna fråga om var man utan alltför stora olägenheter kan ta ut en skärpt beskattning, är en allvarlig fråga, som borde kunna bli föremål för en saklig diskussion. Regeringen har för sin del kommit till ungefärligen samma resultat som man tycks komma till i den engelska skattediskussionen: att det är mest riskabelt att höja skatterna på inkomsten, att man skall vara försiktig, när man höjer skatterna på förmögenheterna och att man i den nuvarande situationen gör minst ohägn, om jag får begagna det uttrycket, om man höjer skatterna på arven.

Propositionen följer i allt väsentligt det s. k. Wigforsska skatteförslaget från i höstas. Detta skatteförslag hade underställts väljarna även i detaljer, och väljarna hade haft möjligheter att ta ställning till det. Men det är inte huvudanledningen till att regeringen nu följer det Wigforsska skatteförslaget, utan huvudanledningen är otvivelaktigt den, att ingen av alla de erinringar, som ha kommit fram i remissbehandlingen, har på någon väsentlig punkt kommit regeringen att ändra uppfattning om vad som ur samhällets synpunkt är det mest ganneliga.

Det är svårt att bilda sig en uppfattning om hur ett skatteförslag kommer att verka. Man kan inte göra experiment, när det gäller ekonomi. Det är därför alltid ytterst en omdömesfråga, om *ett* förslag verkar mera hårt och *ett* förslag verkar mindre hårt än ett annat. Vi för vår del ha granskat varje konkret exempel på de svårigheter, som skatteförslaget säges ha vållat, och vi ha inte

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
i något fall blivit övertygade om att dessa verkningar icke skola kunna övervinnas. Jag upprepar det än en gång: valet har ju inte varit att antingen ta ut dessa skatter eller också låta bli det helt och hållet. Valet har måst ske mellan olika skatteformer, och under sådana omständigheter återstår det för oppositionen att visa, att t. ex. en höjning av inkomstskatten med, låt oss säga 100 miljoner eller 200 miljoner skulle ha haft bättre och gynnsammare verkningar för näringslivet än den här föreslagna avvägningen.

Herr talman! Efter dessa reflexioner — vilka såsom påpekats inte ha någonting av nyhetsvärde, lika litet som oppositionens anföranden — skall jag saklig, gärna kritisk granskning av skatteförslaget, är jag för min del övertygad om att utskottsbehandlingen kommer att bli lugn och saklig. Så bruka förslagen prövas i den svenska riksdagen, och det finns ingen anledning att förmoda, att detta förslag skulle utgöra ett undantag. Om vi få en lugn och saklig, gärna kritisk granskning av skatteförslaget, är jag för min del övertygad om att utgången kommer att bli helt annorlunda än vad man skulle kunna tro, när man läser den borgerliga pressen. Det är inte så, herr Domö, att vårt förslag innebär ett försök att aktualisera gamla klasskampsideologier. Det är tvärtom enligt vår mening ett förslag, som syftar till att göra vårt samhälle mindre klassbetonat, mindre utsatt för möjligheterna till kritik. Man avlägsnar en del, en mycket liten del av de orättvisor, som präglade det nuvarande samhället, och det tror jag att på lång sikt alla parter, även de, som nu kritiserar förslaget, småningom komma att erkänna som ett framsteg ur samhällets synpunkt.

Herr Domö erhöll nu ordet för kort gemmäle och anförde: Herr talman! Det är mig tyvärr bara möjligt att göra ett par randanmärkningar vid detta tillfälle.

Först vill jag då rätta statsministerns missuppfattning, att jag skulle ha gjort mig till talesman för en underbalansering av budgeten. Det har aldrig varit min avsikt. Ej heller tror jag att mitt anförande kan ge belägg för en sådan missuppfattning. Oppositionen, åtminstone min meningsriktning, framhåller, att det inte är bevisat, att skatteskärpningarna behövas för att åstadkomma en balanserad budget.

Statsministern sade, att ingen bokstav av finansministerns bevisning hade kunnat motargumenteras. Nej, det är ingen bevisning framlagd, herr statsminister. Den skola vi ju få i maj. Det skulle ha varit önskvärt att ha fått finansplanen nu, så att vi hade kunnat dissekera upp de olika siffrorna. Då skulle vi ha kunnat tala om dem. Men för närvarande står uppfattning mot uppfattning, och vi hålla på vår uppfattning.

Statsministern verkade mycket tvärsäker — tyckte jag — när han sade, att det icke fanns något berättigande i talet om att kvarlåtenskapsskatten skulle vara ett brott mot den rättsuppfattning, som är vår grundlags anda. Jag vågar inte vara så tvärsäker. Också där står uppfattning mot uppfattning. Jag konstaterar blott att för en mycket stor del av svenska folket framstår denna skatt som en kränkning av en gammal, vedertagen rättsuppfattning.

Vad slutligen gäller de överdrivna förhoppningarna om styrkan i vårt ekonomiska läge vill jag svara, att vi inte hysa några sådana förhoppningar. Vi ha tillrätt försiktighet med utgifter och med både den ena och den andra åtgärden, men regeringen har tydligen haft en mycket gynnsammare uppfattning än vi om styrkan i vårt lands ekonomiska läge och handlat därefter.

Hans excellens herr statsministern **Erlander**: Herr talman! Jag vill endast fråga herr Domö: vilken utgiftspost av den storleksordningen, att den skulle

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
ha kunnat påverka skatterna, är det som den borgerliga oppositionen har motsatt sig och som regeringen utnyttjat sin majoritet för att få igenom?

Överläggningen blev nu för en stund avbruten för att begärt tillfälle skulle beredas herr statsrådet Gjøres att avlämna en kungl. proposition.

Herr statsrådet *Gjores* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 217, angående godkännande av ett mellan Sverige och Polen träffat avtal rörande regleringen av varuutbytet mellan Sverige och Polen m. m.

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m.
(Forts.)

Fortsattes överläggningen angående Kungl. Maj:ts proposition nr 212.

Herr **Wehtje**: Herr talman! I det betänkande, som skatteberedningen framlade i november i fjol, föreslogs i stället för väntade sänkningar över lag av krigstidens utomordentligt höga skatter en sänkning endast för de mindre inkomsttagarna, men samtidigt ytterligare höjningar för övriga medborgare och för företagen.

I den nu framlagda propositionen vidhåller finansministern förslagen om skatteskärpningar. Han grundar dem på påståendet, att de av statsmakterna redan fixerade utgifterna icke möjliggöra en skattesänkning för de mindre inkomsttagarna, om icke just det i propositionen föreslagna skattebeloppet — i varje fall inte mindre — i stället uttages i form av skärpt beskattning av medelstora och större inkomster, förhöjd förmögenhetsskatt, bolagsskatt och kvarlåtenskapsskatt. Gång på gång återkommer finansministern till denna enligt hans mening ofrånkomliga grundprincip. Så säger han till exempel: »Förutsättning för resonemanget är således hela tiden att kravet på ett visst totalt skatteuttag är givet.»

Budgetens slutsumma överstiger 4 miljarder. Höjningen av bolagsskatten antages resultera i en inkomstökning av 80 miljoner eller 2 procent av budgetens slutsumma. Kvarlåtenskapsskatten beräknas ge 40 miljoner eller 1 procent därav, och höjningen av förmögenhetsskatten är än mindre i förhållande till budgetens slutsumma.

De föreslagna skärpningarna i vissa fall av krigsårens utomordentligt höga skattebelastning ha föranlett allvarliga erinringar från så gott som samtliga hörda myndigheter och organisationer. Man hade under sådana förhållanden kunnat vänta, att finansministern styrkt nödvändigheten av dessa omtvistade skatteskärpningar genom en budgetuppställning, som klart ådagalade det ofrånkomliga behovet därav. Någon sådan företes emellertid icke i propositionen, utan däri framläggas endast exempel på den finansiella innebörden av vissa av statsmakterna fattade beslut och en del andra beräkningar. Dessa utgöra ingalunda en tillräcklig grund för påståendet, att skatteskärpningar äro någon nödvändig förutsättning för den föreslagna skattelindringen för mindre inkomsttagare.

De beräkningar av riksräkenskapsverket, som finansministern åberopar, torde grunda sig på förhållandena vid senaste årsskiftet. Sedan dess ha betydande löneförhöjningar vidtagits, varför dessa beräkningar redan kunna sägas vara föråldrade. Skatteintäkterna böra sannolikt beräknas 10 eller åtminstone 5 procent högre. En höjning av de till 1 800 miljoner beräknade skatteintäkterna med allenast 5 procent innebär en ökning med icke mindre än 90 miljoner kronor eller med mera än avkastningen av kvarlåtenskapsskatten och den höjda förmögenhetsskatten sammanlagt.

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)

Det är orimligt att på de av finansministern använda vaga beräkningsgrunderna påstå, att skattebelopp, motsvarande en eller annan procent av budgetens slutsumma på 4 miljarder kronor, äro nödvändiga.

När departementschefen anför, att man i en del yttranden yrkat uppskov med hela skatteförslaget, tydligen med sikte på en omarbetning i riktning mot mindre progressivitet, och därefter tillägger, att »i så fall skulle t. o. m. skattelättnaden för de allra lägsta inkomsttagarna tillsvidare utebli», så bör här klart sägas ifrån, att detta inte är sanning. Skattelättnaden för de lägre inkomsttagarna har oreserverat tillstyrkts. Framför allt synes ingen erinran ha framställts mot höjningen av ortsavdragen, och en sådan höjning kan givetvis med lätthet inarbetas i det nuvarande skattesystemet.

Något annat medel för ökning av statsinkomsterna än de i propositionen föreslagna skatteskärpningarna synes finansministern — trots den nedgörande kritiken — icke vara villig att diskutera. Dessa skatteskärpningar skola genomföras, vilka bärande invändningar som än framställas däremot. De skadliga verkningarna därav för vårt ekonomiska liv och i andra avseenden, vilka så gott som samstämmigt framhållas av de olika remissinstanserna, avfärdas med krystade invändningar eller lämnas helt obesvarade.

Näringsorganisationerna ha, såsom framgår av en bilaga till propositionen, ådagalagt, att den skattebelastning, som efter genomförandet av beredningens förslag komme att läggas på det svenska näringslivet, bleve ännu högre än i de anglosaxiska länderna och således den högsta kända i världen. Finansministern har icke — trots säkerligen energiska försök — kunnat vederlägga riktigheten av detta påstående. Den kompletterande utredning, varom finansministern föranstalt och som intagits i propositionen, bestyrker tvärtom riktigheten därav. Jag vill endast erinra om att av uttalandena i propositionen på s. 293 framgår, att också enligt sistnämnda utredning de under enskild firma arbetande näringsföretagen med en för vårt land normal storleksordning komme att arbeta under den tyngsta skattebelastningen i världen. Detta gäller, såsom jag nämnde, näringsföretag, som icke arbeta i aktiebolagsform. Men vårt näringsliv är som bekant i hög grad baserat på aktiebolag, och det komme vid jämförelse med de engelska företagen i än sämre ställning än de enskilda firmorna på grund av att de, i motsats till vad fallet är i England m. fl. stater, också drabbas av en konsekvent genomförd dubbelbeskattning, en beskattning som medför en ytterligare skärpning av den höga företagsbeskattningen. Det står således fast, att de näringsföretag, vilka såväl i fråga om produktivitet som möjlighet att bereda sysselsättning äro mest representativa för det svenska näringslivet, bleve nödsakade att arbeta under det tyngsta skattetrycket i världen, och detta när det nu gäller att åter taga upp den internationella konkurrensen.

När vi före kriget hade att konkurrera med utlandet, utgick den statliga bolagsskatten efter 12 procent. Då beskattningen höjdes till denna nivå, understök bevillningsutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande, att bolagsskatten borde göras rörlig för att bereda möjlighet att genom dess sänkning stödja näringslivet under perioder av lågkonjunktur. Nu låser man fast bolagsskatten vid 40 procent av inkomsten, samtidigt som enbart den skärpta progressiviteten i inkomstskatteskalen och den skärpta förmögenhetsskatten ställer det svenska näringslivet i denna föga avundsvärda särklass.

Inom näringslivet — såväl inom den betydelsefulla exportindustrien som inom andra näringsgrenar — måste vi nu vid uppgörandet av våra tillverkningskalkyler, planering av utvidgningar, förbättringar och nytillverkningar räkna med dessa skatter — de högsta i världen. Detta givetvis under förutsättning, att möjlighet icke finnes att förlägga tillverkningen utomlands. Det är under dessa betingelser, som vi nu skola taga upp den hårda internationella konkur-

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
rensen med en, särskilt i Förenta staterna, till höjden av effektivitet uppbyggd produktionsapparat.

Det är icke ägnat att förvåna, att en sådan belastning å vårt näringsliv föranlett starka betänkligheter inom ekonomiskt insiktsfulla kretsar. Jag vill erinra om att även landsorganisationen i sitt yttrande framhåller, att organisationen icke är obekant med de risker för mindre gynnsamma återverkningar på produktionen, som skulle kunna bliva följden av en hög företagsbeskattning.

Det är dessa risker — med återverkningar för hela det svenska folkhushållet och det svenska folket i dess helhet — som vi nu med berätt mod skola taga, och detta, innan det ens blivit utrett, att skatteskräppningarna äro erforderliga för genomförandet av den skattelindring för mindre inkomsttagare, varom alla äro ense. Och vi skola enligt finansministerns uppfattning hellre taga dessa risker än undersöka nära till hands liggande möjligheter att på ett mindre riskfyllt sätt åstadkomma balans mellan budgetens utgifts- och inkomstsida.

Jag vill vidare erinra om att landsorganisationen i sitt yttrande efterlyser systematiska undersökningar för utrönande av företagsbeskattningens inverkan på produktionen. Men finansministern har icke ådagalagt något intresse för en sådan undersökning och ej heller för de utredningar i olika avseenden, som på så gott som varje punkt i förslaget blivit efterlysta av olika remissinstanser.

Under den tid, finansministern haft till sitt förfogande för ärendets utredning och beredning, synes knappast någon av de utredningar ha verkställts, som erfordras för ett objektivt bedömande av de mångskiftande spörsmål, de framlagda skatteförslagen föranleda. Icke ens den mest blygsamma provtaxering för belysande av verkningarna å näringsföretagen av den fristående inkomstskatten i kombination med förmögenhetsskatten har blivit verkställd. I stället för att utnyttja denna tid för igångsättande av kompletterade utredningar och därigenom bliva i stånd att inför riksdagen framlägga ett allsidigt material för frågans bedömande har finansministern ägnat sig åt en intensiv agitation, som genom t. ex. ofullständiga uppgifter varit vilseledande.

Beträffande kvarlåtenskapsskatten har finansministern icke kunnat vidhålla den verklighetsfrämmande konstruktionen, att innehav av förmögenhet innebär en skuld för ogulden förmögenhetsskatt, som vid dödsfallet bör utkrävas, vare sig den avlidne deklarerat hederligt eller ej. Någon saklig motivering för detta skatteprojekt har överhuvud taget inte förebragts. I sin strävan att åstadkomma en sådan motivering anför finansministern att i vårt land skulle en komplettering av arvslottens beskattning med en kvarlåtenskapsskatt utgöra *en medelväg*. I valet mellan en arvslottsbeskattning, varigenom uttages en efter arvsslottens storlek lämpad inkomst, och en kvarlåtenskapsskatt, som föranleder att i vissa fall reallgångar övertagas av statsverket, väljer finansministern bådadera, och förklarar, att han därigenom går en medelväg. Han för ungefär samma resonemang som en domare, vilken är tveksam, huruvida han i ett visst fall skall utdöma böter eller frihetsstraff och därvid anser sig gå en medelväg genom att utdöma bägge straffen.

Att syftet med kvarlåtenskapsskatten även är att övertaga reallgångar, icke endast att skaffa statsverket inkomster, har i propositionen ytterligare bekräftats, i det att enligt det däri framlagda förslaget även icke börsnoterade aktier av statsverket skola övertagas såsom likvid. Men varthän detta leder, är ej svårt inse. Det vore av intresse att få veta, hur det nya ämbetsverk skall organiseras, som kommer att få till uppgift att förvalta dessa aktieinnehav i bolag av den mest skilda karaktär. Är det meningen, att detta ämbetsverk

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
skall förses med statliga experter, behärskande vart och ett av de skilda verksamhetsråden, som förekomma inom näringslivet? Utsikterna för en växande statlig byråkrati förefalla härigenom lysande.

Utredningar om de ekonomiska verkningarna av den föreslagna skattepolitiken, som man allmänt ansett sig ha rätt att få och som med skärpa påyrkats särskilt efter framläggandet av skatteberedningens betänkande, där de också saknades, är det oförklarligt att finansministern ej presterat på annat sätt än som skett. Teoretiker som han är, har han nöjt sig med att framlägga sina egna kammarfunderingar och konstruktioner med föga eller ingen anknytning till verkligheten. För vårt lands välstånd, dess bibehållande och utveckling behövs en ständigt stigande produktivitet — det står klart för alla. Men denna är beroende av en företagsamhet, villig att taga risker och med tillräckligt kapital till sitt förfogande. Av propositionen framgår det ej att risker och risktagande för företagarna räknas som en realitet. I propositionen säger finansministern: »Den ofta helt generellt framförda synpunkten, att staten genom sina skattekrav delar och reducerar alla vinstchanser men låter den enskilda företagsamheten bära alla förlustrisker och att detta hämmar de värdefullaste initiativen är i stället av mycket begränsad giltighet.»

Det är beklagligt att finansministern ej har någon erfarenhet som egen företagare och fått pröva sina krafter som sådan. Han hade då noggsamt fått känna, hur utomordentligt svårt det är att arbeta bort en förlust, som en gång uppstått under några svåra startår. Det delande av förlustrisker med staten, han ordar om, hade då säkert ej blivit framfört. Särskilt för den nya och mindre företagsamheten blir den nya bolagsskatten direkt hindrande och mycket uppbromsande — därom råder ingen tvekan — och den utredning om skattelindring för avsättning till reservfonder som finansministern ställer i utsikt i efterhand är en svag tröst och föga hjälp. Det finns helt visst skäl att ge utredningen väsentligt vidgad omfattning.

Bland de frågor, som finansministern ej ägnat någon uppmärksamhet, är att skatteunderlaget helt visst kommer att beskäras genom att inkomsterna utjämnas och förmögenheterna minskas eller försvinna. Det torde väl då ej kunna undgås, att de inkomst- och förmögenhetsskikt, som nu ha mindre börda att bära, få taga mera på sig i stället för det som fallit bort.

Vidare uppställer sig den frågan: hur skall företagsamheten finansieras framdeles? Ett expanderande näringsliv, som vi alla erkänna att vi behöva, kan ej utvecklas utan betydande kapital och sparmedel. Det sparande, som nu gynnas, är det lilla sparandet. Det är naturligt, att sådant sparande söker riskfria placeringar. Men företagsamheten är ej betjänt med endast sådant kapital. Det behövs också kapital villigt att taga risker.

Men det större sparandet kommer ej att stå till förfogande annat än i begränsad utsträckning. Efter tillväxt intill en viss gräns kommer det genom de så väsentligt skärpta förmögenhets- och kvarlätenskassskatterna att dragas in till staten, som till yttermera visso begagnar de influerna medlen till löpande budgetändamål trots deras karaktär av kapitaltillgångar.

Jag frågar: är det meningen att även denna väg överföra företagsamheten i statlig regi, att genomföra en socialisering?

Den uppfattning av det nya skatteförslaget, att det undergräver den grund, på vilken vårt näringsliv och vårt välstånd är uppbyggt, har som sagt kommit till uttryck från så erfaret håll, så allmänt och från så vitt skilda kretsar i vårt land, att det är helt orimligt att finansministern ej tagit intryck därav. Han säger med berätt mod av den gren, på vilken vi alla sitta.

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Herr **Wahlund**: Herr talman! Jag vet inte, om jag får tyda de glest besatta bänkarna i kammaren som ett tecken på att riksdagen inte längre har så stort intresse för skattefrågan. En sak är i varje fall säker, nämligen att ute bland svenska folket fortfarande stort intresse råder för skattesporösmålen. Men den enskilde medborgarens intresse för skattefrågorna är negativt: han vill i största möjliga utsträckning slippa ifrån att betala skatt. Det veta också företrädarna för de olika politiska partierna. Från höger- och folkpartihåll har man deklarerat, att man vill sänka skatten för *alla* medborgare, medan man från vänsterhåll förklarar, att man önskar sänka skatten för *de allra flesta* svenska medborgare. Detta är givetvis behagligt tal för folk — för de presumtiva väljarna skulle jag vilja säga. Men jag tycker, herr talman, att vi böra se saken sådan den i själva verket är. Vi ha tidigare avskaffat omsättningsskatten och krigskonjunkturskatten, men denna gång är det faktiskt icke fråga om några större skattesänkningar.

Herr Domö var inne på hithörande ting och kritiserade finansministerns statistiska beräkningar. Som sifferkarl måste jag emellertid säga, att det inte är så mycket att invända mot de beräkningar som finansministern har gjort.

Herr Domö riktade i detta sammanhang en stark kritik mot statistiken som sådan, en kritik som jag anser inte bör stå oemotsagd. Jag kommer inte riktigt ihåg, hur herr Domö formulerade sin kritik, men han framställde statistiken vid ett sådant där lättfärdigt stycke, som ibland säger ett och ibland ett annat och som inte så noga håller sig till sanningen. I själva verket är det så, herr Domö, att statistiken är att förlikna vid en förnäm dam som inte vem som helst kan umgås med. Vi, som höra till den så kallade oppositionen, böra betrakta statistiken som en god medhjälpare, ty statistik är fakta. Faran med statistiken ligger inte hos statistiken själv, utan hos statistikens uttolkare.

För att återgå till de Wigforsska beräkningarna redovisar finansministern en skatteminskning med 165 miljoner kronor. Den siffran är tämligen riktigt framräknad från finansministerns förutsättningar. Men vi böra tänka på vad denna siffra innebär. Den representerar i själva verket den skattesänkning, som inträder, *sedan* ortsavdragen för barn borttagits. Om vi räkna med hela skattereformen, inbegripa barnavdragens bortfallande och räkna ut, hur stor skattesänkningen blir totalt på inkomst-, förmögenhets-, bolags- och kvarlåtenskapsskatterna, blir resultatet en skattesänkning som rör sig om ett eller annat tiotal miljoner kronor. Vi kunna således konstatera, att det *totala skatetrycket* kommer att bli tämligen konstant enligt det föreliggande majoritetsförslaget.

En annan sak är, hur man vill *fördela* skatetrycket. Det är de metoder, efter vilka man vill ta ut skatten, som vi böra diskutera här. Jag säger som statsministern, att vi i stort sett ha varit överens om statsutgifterna och därmed också om de totala belopp som skola uttagas i skatt. Nu gäller det metodiken vid skatteuttagningen.

Herr förste vice talmannen har redan deklarerat bondeförbundets inställning i dessa ting. Han uppehöll sig dock inte så mycket vid en fråga i samband med själva avvägningen av skatten som vi inom bondeförbundet anse vara särskilt viktig, nämligen dyrortsgrupperingen vid beskattningen. Vi kunna från vårt håll icke acceptera, att vid samma taxerade inkomst skatten skall vara olika stor i olika bygder i Sverige. Jag skall tillåta mig att an-

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)

föra ett exempel. En ensamstående person med 3 000 kronors inkomst skall enligt det nya skatteförslaget betala 100 kronor i skatt, om han tillhör högsta ortsgrupp, och 152 kronor, om han bor på landsbygden.

Eftersom en sådan här remissdebatt bör röra sig på det principiella planet, kanske jag, herr talman, får ge en kort redogörelse för hur dyrortsgrupperingen egentligen kommit in i vårt nuvarande skattesystem. De dyrortsgrupperade ortsavdragen infördes år 1919. Det resonemang, som man då förde, är välkänt. Man ville garantera ett skattefritt existensminimum. Man resonerade som så, att medborgarna behöva en viss summa pengar för livets nödtröft, det nödvändigaste i fråga om mat, kläder, husrum, läkarvård o. s. v. Detta existensminimum skall inte beskattas. En person med inkomst under existensminimum har ingen skattekraft.

Resonemanget är ju teoretiskt fullt rimligt, men det höll inte i praktiken, därför att dessa ortsavdrag samtidigt användes för att reglera skattetrycket i de högre inkomstskikten. Man fann redan nästa år, d. v. s. 1920, då man ville överföra ortsavdragssystemet till den kommunala beskattningen, att det hela inte gick ihop. Genom ortsavdragen undantas vissa inkomster såsom skattefria. Det visade sig, när man kom ut i de enskilda kommunerna, särskilt i små kommuner med liten skattekraft, att man genom ortsavdragen undantog så mycket pengar som skattefria, att det blev så litet skattekrönor kvar, att skattetrycket på de återstående blev orimligt högt. Man tvingades då till en första reträtt i ortsavdragssystemet. Man tvingades i kommunalbeskattningen labbera med halva ortsavdrag och — vilket ju i och för sig är orimligt — alltså ta ut skatt på vad som bedömdes som halvt existensminimum.

Men det blev än värre på 1930-talet, när de familjesociala åtgärderna kommo in i resonemanget. Det var på den tiden, då den *gamla* befolkningskommissionen arbetade, således den i vilken nuvarande professor Myrdal var primus motor. Det var under det skede, då han intresserade sig för barn — han har ju sedan övergått till andra sysselsättningar. Inom befolkningskommissionen sade man — resonemanget är ju i och för sig rimligt — att ortsavdragen böra vara så höga, att de, vad beträffar barnen, svara ungefär mot barnkostnaderna. Man gick till och med ännu längre och förklarade, att de skattefria avdragen borde göras större än de verkliga barnkostnaderna, för att de skulle verka effektivt som skatteregulator. Denna tanke kunde emellertid inte genomföras. När den skattekommitté av år 1938, som har utarbetat vårt hittillsvarande skattesystem, började arbeta med dessa ting, fastställdes ortsavdragen ungefär till vad som kunde vara rimligt med hänsyn till de dåvarande barnkostnaderna. Men så upptäckte man, att det hela inte gick ihop, när man skulle överföra systemet till de ensamstående, utan man tvingades in i detta krångliga tabellverk, som också återfinnes i propositionens lagtext. Man blev nödsakad att arbeta med ortsavdrag som förändrades med inkomsten. Det betydde helt enkelt, att man slog till reträtt nummer två i ortsavdragssystemet. Ortsavdragen avskaffades faktiskt för ensamstående, om inte till namnet så väl till gagnet.

Det har blivit ganska underliga konsekvenser av det hela. Jag har redan vid ett tidigare tillfälle här i riksdagen visat, hur ortsavdragen verka för gifta. Ortsavdragen undantaga en viss del av inkomsten från beskattning. Det blir för den gifte skattedragaren den högsta delen av inkomsten som man slipper skatta för. För makar innebära alltså ortsavdragen, att man för dem dyrortsgrupperar en toppdel av inkomsten, som de slipper skatta för. Varför skall man bara dyrortsgruppera toppdelen och inte den övriga delen av inkomsten? Finns det någon som kan ge ett förnuftigt svar på denna fråga?

Det blir emellertid än värre, om vi se efter, hur det gestaltar sig för ungdomar och ensamstående. Då verkar det nuvarande ortsavdragssystemet på

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)
ett helt annat sätt. Jag anförde nyss som exempel en ensamstående person med 3 000 kronor i inkomst. I högsta ortsgрупп får denne person som sagt betala 100 kronor i skatt mot 152 kronor i lägsta ortsgрупп. Bottenbeskattningen blir således högre på landsbygden. När det gäller de högre inkomsterna, försvinna ortsavdragen. Det innebär, att man här tar igen de där 52 kronornas skatte-skillnad. På vägen upp till 11 000-kronorsstrecket får man betala mest i högsta ortsgрупп.

Om jag utgår från den taxerade inkomsten, kan jag alltså konstatera, att för de första tre tusenlapparna, som en person förtjänar, får vederbörande, om han bor i landsorten i lägsta ortsgрупп, betala 52 kronor mera än den, som bor i högsta ortsgрупп. Men för den fjärde till och med den elfte intjänade tusen-lappen betalar en skattskyldig på högsta dyrort 52 kronor mer än landsbygds-bon. När man kommer över 11 000-kronorsstrecket, finns det ingen dyrorts-gruppering.

Jag frågar vem som vill svara, vilken vettig motivering som kan anföras för ett system, som för *makar* dyrortsgrupperar toppen av inkomsten och för *ensamstående* dyrortsgrupperar botten av inkomsten, omvänt dyrortsgrupperar ett mellanskikt, men lämnar toppinkomsten utanför dyrortsgrupperingen. Det är helt enkelt omöjligt att finna någon logisk motivering för ett dylikt system.

Det gällande ortsavdragssystemet medför också andra underliga konsekven-ser. Vad jag nu säger gäller alla ortsgруппer, så att jag kan ur propositionen ta ett exempel från högsta ortsgрупп. Om vi se efter, hur hög marginals-katten är vid olika beskattningsbara inkomster, finna vi, att ensamstående strax över 8 000-kronorsstrecket i skatt får betala 25 kronor av varje intjänad hundralapp. Strax under 11 000-kronorsstrecket blir marginals-katten enligt det före-liggande förslaget 30 kronor, vilket ju måste anses i och för sig rimligt, ty skatten skall vara högre vid denna inkomst. Men då man kommer över 11 000-kronorsstrecket, slipper man undan med en skatt av 24 kronor för varje in-tjänad hundralapp och erhåller således lägre skatt.

Man skulle med hänvisning till detta faktum kunna gå ut till de svenska ungarlarna och säga: »Akta er för att tjäna den elfte tusenlappen, ty den är dyr! Men har ni tjänat den elfte tusenlappen, kan ni gärna fortsätta med den tolfte, ty den blir billigare i skatt.»

Men vore det, herr talman, inte rimligt att i stället försöka få fram ett nytt skattesystem? Innan motionstiden utgått, kommer det från vårt håll att väckas en motion om avskaffande av dyrortsgrupperingen i skattesystemet och som möj-ligen rent av yrkar på avskaffande av ortsavdragen och införande av ett skat-tesystem med *en*, på sin höjd två tabeller.

Herr Sandler: Herr talman! I anslutning till det remissyttrande över skatte-beredningens betänkande, som avgivits av länsstyrelsen i Gävle och för vilket jag bär ansvaret, vill jag vid denna propositions remiss till vederbörande ut-skott kort konstatera vissa i förhållande till skatteberedningens förslag i pro-portionen gjorda modifikationer och framför allt framföra önskemålet om beaktande av vissa synpunkter vid utskottsbehandlingen — det är ju egent-ligen detta syfte, som en remissdebatt skall tjäna.

Remissyttrandet utmynnade däri, att skatteberedningens förslag borde bli föremål för ytterligare — om så vore erforderligt skyndsamt — beredning innan det lades till grund för förslag till riksdagen.

En viss del av denna kompletterande beredning har otvivelaktigt skett genom förarbetet till den framlagda propositionen. En ytterligare del av den behö-veliga kompletteringen förväntar jag skall ske genom utskottsbehandlingen. Tills det skett, ställer jag mig avvaktande.

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)

I det avgivna yttrandet gjorda erinringar till det remitterade betänkandet föranleda mig nu till följande konstateranden i fråga om det sakliga innehållet i propositionen.

1. Sambeskattningen har provisoriskt lättats efter en riktlinje, som torde kunna fullföljas vid en mera permanent ordning.

2. Undre gränsen för skattepliktig förmögenhet har höjts.

3. Propositionen annonserar en spärregel vid 80 procent för den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten samt kommunalskatten. Förslaget härom avvaktas med intresse. Av särskild betydelse är att kommunalskatten inkluderas, utan att kommunerna därav lida men. Med spärregeln bör hela raden stötande enskilda fall, som spelat så stor roll i skattedebatten, kunna utmönstras.

4. I kvarlåtenskapsskatten å gåva, som jag uppför å kvarlåtenskapsskattens debetsida, föreslås två ändringar, dels likställande barn och annan närmaste arvinge, dels innebärande en gynnsammare ställning för donationer till allmännyttigt ändamål.

I avseende å motiven antecknas följande.

1. Det ställes i utsikt — visserligen i något vaga ordalag — att bolagsbeskattnings konstruktion och höjd må framdeles bli föremål för nytt övervägande.

2. Skatteberedningens motivering för kvarlåtenskapsskatten såsom en uppskjuten förmögenhetsskatt är i propositionen bortskrivnen. Det psykologiskt olyckliga resonemanget om spararens skuld till samhället förfaller därmed.

3. Den flagranta bristen i skatteberedningens betänkande på samhällsekonomisk diskussion av föreslagna förmögenhetsindragningars verkningar är i propositionen fylld genom en utförlig motivering. Det tillkommer nu utskottet att pröva dess bärighet.

4. Sterilisering av köpkraften såsom beskattningssyfte, vilket skyttade i årets finansplan, är i propositionen föremål för en tystnad, vilken jag tolkar som en avskrivning av syftet i detta sammanhang. Jag vill inom parentes göra den reflexionen, att riksdagens ställningstagande till omsättningsskattens borttagande, vari de flesta av oss äro medansvariga, redan hade vridit det mest effektiva medlet ur händerna att sterilisera köpkraften hos den stora allmänheten. Nu skulle syftets tillgodoseende innebära antingen uppskov med skattelättnadens ikraftträdande — och det vill ju intet parti gå i bräsch för — eller höjd uttagningsprocent i stället för den sänkning propositionen förutser. Nu har uppenbarligen hela problemet på något sätt kommit bort i propositionen.

Utöver denna kommentar har jag några önskemål att framställa till bevillningsutskottet. De gälla de delar av förslaget, som avse indragning av förmögenhet.

Frågan om den förmögenhetsförvaltning, som må bli följden av förslagens eventuella antagande, bör upptas till prövning. Det har sagts, att förslagen innebära ett slags socialisering. Som socialist vill jag säga, att det synes mig höra till de sämsta formerna av socialisering — om saken nu överhuvud taget förtjänar det namnet — att göra staten till innehavare av minoritetsintressen i ett antal enskilda företag av den mest mångskiftande art.

Såsom motiv för den föreslagna särbeskattningen av förmögenhet — årligen eller vid arvfall — har i propositionen presenterats ett förut icke särskilt starkt annonserat skäl, som utskottet bör uppmärksamma. Det syfte med indragning av förmögenhet, som nu särskilt accentueras, är att åstadkomma ned-sättning av inkomstskatteprocenten. Jag anser det vara principiellt viktigt, att detta syftes legitimitet och konsekvenserna av dess sanktionerande blir av utskottet granskat. Här kan nog varsamhet vara påkallad.

Kungl. proposition ang. omläggning av statsbeskattningen m. m. (Forts.)

För egen del har jag — såsom av remissyttrandet framgår — utan tvekan deklarerat, att indragning av förmögenhet kan vara legitim under två förutsättningar, nämligen behovet av samhällsekonomiska investeringar genom det allmännas försorg, som öka samhällets produktivitetsgrad och som eljest icke kunna genomföras, samt att effektiviteten i samhällets privata sektor icke genom åtgärden sänkes i den grad, att totalresultatet blir noll eller negativt.

Den senare förutsättningen har föranlett mig att påkalla ett mera ingående övervägande av valet mellan och belastningen på årlig förmögenhetsskatt, skatt på arvslott och kvarlåtenskapsskatt. Även efter finansministerns gradering stannar jag alltjämt i tvekan, huruvida icke en årligen uttagen förmögenhetsskatt inverkar mindre störande på *företagens* verksamhet än ett blott vid arvfall inträdande och då givetvis vida kraftigare ingrepp i förmögenhetsmassan. Jag är fullt medveten om att spärregelns tillämpning begränsas vid skärpning av årlig förmögenhetsskatt. Jag anser dock ytterligare övervägande inom utskottet av de tre alternativa möjligheterna vara önskvärd. Därvid bör i vågskålen även läggas fördelen att kunna undvara en särskild kvarlåtenskapsskatt å gåva.

Ännu viktigare är emellertid enligt mitt betraktelsesätt den första förutsättningen; indraget kapital bör *investeras* ånyo genom statens försorg och användas för budgetändamål, som rimligen kunna tillskrivas en produktivitetstegrande verkan. Denna skattekölla bör alltså vara en till vissa slag av utgifter bunden intäkt.

Denna synpunkt blir så mycket viktigare, om riksdagen sanktionerar finansministerns uppfattning, att rörlighetens funktion endast skall tillkomma inkomstskatten, medan både årliga förmögenhetsskatten, kvarlåtenskapsskatten och skatten å arvslott förutsätts bliva relativt konstanta beståndsdelar å budgetens inkomstsida.

Det är ju i och för sig ett egenartat läge, att den nya förmögenhetsbeskattningens införande motiveras av ett visst — ännu icke till fullo klarlagt — budgetläge. Men om detta läge blir gynnsammare, skall det nya budgetlägets effekt utlösas blott i fråga om inkomstskatten och de nyinförda skatterna permanentas. Detta förstärker behovet av en särskild budgetmässig behandling av den indragna förmögenhet som tillföres budgeten. Jag anhåller, att utskottet ville ägna denna sida av saken allvarlig uppmärksamhet och söka finna en lämplig form för bindningen av de budgetmedel, som inflyta på detta sätt.

Det vore, menar jag, sunt att redovisa, vartill staten använder sina ingrepp i samhällets förmögenhetsmassa. Jag önskar, att det icke skall finnas något fog för att karakterisera socialdemokratiens finanspolitik på detta sätt: den privata sektorn bildar kapital, som den statliga sektorn förtär.

Herr talman, dessa bemärkningar har jag velat låta åtfölja propositionens remiss till vederbörande utskott.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades ifrågavarande kungl. proposition till bevillningsutskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren nu avgivna yttrandena.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 220, med förslag till lag om allmänna barnbidrag, m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick anslag under femte huvudtiteln, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att andra lagutskottets utlåtande nr 21 skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Herr **Mannerskantz** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av de med Kungl. Maj:ts propositioner nr 212, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., och nr 220, med förslag till lag om allmänna barnbidrag, m. m., avsedda ärendena tillåter jag mig anhålla, att kammaren måtte medgiva utsträckning av tiden för avgivande av motioner i anledning av sagda propositioner till det sammanträde, som infaller näst efter tjugو dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 217, 221 och 223—226.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 270, av fröken *Osvald* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1947/48 till skolöverstyrelsen;

nr 271, av herrar *Hage* och *Grym*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor och distrikts-sköterskor m. m.;

nr 272, av fröken *Andersson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor och distrikts-sköterskor m. m.;

nr 273, av herr *Lindblom* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till riksförsäkringsanstalten för budgetåret 1947/48;

nr 274, av herr *Mannerskantz*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsreglering för vissa befattningshavare vid hushållnings-sällskapen; samt

nr 275, av herrar *Widner* och *Norman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lantmäteri-personalens organisation och avlöningsförhållanden m. m.

Då alla ärenden på föredragningslistan redan blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr förste vice talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdet fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.40 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.
